

Faunabeheer Gelderland

2009-2014

Faunabeheerplan

Oost Gelderland, Rivierenland en Veluwe

Deel I

Opdrachtgevers:

Faunabeheereenheid Oost
Gelderland
Faunabeheereenheid Rivierenland
Faunabeheereenheid Veluwe
Secretaris: de heer ing. J. Boelm
Postbus 126
7400 AC Deventer
T 088 - 888 6666

E jboelm@ltonoord.nl

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Project nr. 2981

Opgesteld door	Gecontroleerd	Datum
Marionne van de Klashorst Jan Ger Oord Jan Boelm Wim Broens Piet van Huffelen Theo Salet GertJan Spek	Jan Boelm Wim Broens Ger van Hout Piet van Huffelen Theo Salet GertJan Spek	1 Juli 2009

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
1. INLEIDING	2
2. OPZET VAN HET FAUNABEHEERPLAN	5
2.1 Doel van het faunabeheerplan.....	5
2.2 Uitgangspunten van de wet in relatie tot het faunabeheerplan	6
2.3 Provinciaal beleid	6
2.4 Voorwaarden en regels voor wat betreft inhoud faunabeheerplan	12
3. ONTHEFFINGVERLENING	16
3.1 Ontheffingverlening en gebruikerstoestemming	16
3.2 Ontheffing buiten faunabeheerplan.....	20
3.3 Toezicht en handhaving	20
3.4 Voorlichting	21
4. NATURA 2000 GEBIEDEN, INSTANDHOUDINGSDOELEN EN DE NATUURBESCHERMINGSWET	22
4.1 Natura 2000 gebieden / Natuurbeschermingswet 1998	22
4.2 Relatie met faunabeheerplannen	22
4.3 Vergunningplicht Natuurbeschermingswet	23
5. GEGEVENS EN MONITORING	24
5.1 Gebruikte gegevens	24
5.2 Monitoring	28

REFERENTIES ALGEMEEN

BIJLAGEN

DEEL I ALGEMEEN

VOORWOORD

In de Provincie Gelderland zijn drie faunabeheereenheden (FBE's) actief, de Faunabeheereenheid Oost Gelderland, de Faunabeheereenheid Rivierenland en de Faunabeheereenheid Veluwe. De samenwerking binnen de besturen van de FBE's en tussen de drie FBE's is bijzonder goed. Dit heeft ertoe geleid dat in tegenstelling tot vijf jaar geleden er nu een Deel I van het faunabeheerplan ligt dat gezamenlijk is opgesteld door de drie FBE's en dus geldt voor de hele Provincie Gelderland. In Deel II van het faunabeheerplan wordt ingegaan op de specifieke omstandigheden die per FBE verschillend zijn.

Nadat op 1 april 2002 de Flora- en faunawet van kracht werd, moest een faunabeheerplan worden opgesteld zonder dat er veel ervaring was met het werken in het kader van de nieuwe wet. Het tweede faunabeheerplan voor de periode 2009-2014 is gemaakt terwijl we over meer ervaring beschikken, maar ook zijn veel meer gegevens over schade bekend.

Waarom een Faunabeheerplan? De wet beschermt in principe alle inheemse vogels en zoogdieren. Er moeten dus belangrijke redenen zijn voor de overheid om van deze bescherming af te wijken. Dit faunabeheerplan geeft aan welke redenen er zijn om sommige soorten te beheren, om zo belangrijke schade aan derden te voorkomen.

De natuur is in beweging en ook de plannen om tot meer contact te komen tussen leefgebieden in Gelderland via de robuuste verbindingen en de Ecologische Hoofd Structuur brengen veranderingen met zich mee. Ook de fauna is voortdurend aan verandering onderhevig: we zien bepaalde soorten duidelijk in aantal toenemen en daarmee ook de schade aan gewassen. Ook de maatschappij verandert en we zien dan ook andere methoden van beheer en andere leefgebieden ontstaan, zoals onder andere bij edelherten.

De faunabeheereenheden hebben Bureau Eelerwoude / Oord Faunatechniek opdracht gegeven om het Faunabeheerplan 2009 – 2014 te maken. Voor het grofwild is het bureau Spek Fauna Advies ingeschakeld. Naast de inbreng van deze bureaus is het plan ontstaan door de inbreng van vele deskundigen en vrijwilligers die in de verschillende werkgroepen hebben bijgedragen aan een gedegen plan.

Hartelijk dank voor uw inzet voor het nieuwe, nu voorliggende plan.

A. Gerritzen
F. Moree
G. Verwolf

1. INLEIDING

Voor u ligt het faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid **Oost Gelderland / Rivierenland / Veluwe**. Deel I is in gezamenlijkheid opgesteld door de drie faunabeheereenheden. Het plan komt voort uit regelgeving van de Flora- en faunawet (hierna aangeduid als de wet) die per 1 april 2002 in werking is getreden en het provinciale faunabeleid. Het betreft de actualisatie van de Faunabeheerplannen 2004-2009. De indeling van het plan is tevens (gedeeltelijk) gewijzigd. Deel I betreft het algemene deel dat voor alle drie faunabeheereenheden geldig (en dus hetzelfde) is. Deel II betreft het specifieke deel voor de betreffende faunabeheereenheid, waarin de planmatige te beheren soorten (hierna te noemen planmatige soorten of plansoorten) beschreven staan.

Het primaire uitgangspunt van de wet is de bescherming van diersoorten, met de mogelijkheid in te grijpen in de stand van diersoorten vanwege een redelijk doel. Alle wilde zoogdieren (met uitzondering van zwarte rat, bruine rat en huismuis) die van nature in Nederland voorkomen, en alle vogelsoorten die van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomen zijn beschermd. Het is in principe verboden deze diersoorten opzettelijk te verontrusten, te vangen, te verwonden of te doden. Daarnaast is het niet toegestaan hun holen, nesten en andere voortplantings- en of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen of hun eieren te zoeken of te rapen (artikel 9 tot en met 12 van de Flora- en faunawet).

Op grond van zogenaamde erkende belangen zijn bij de wet uitzonderingen gemaakt op de wettelijke, landelijke bescherming van inheemse diersoorten (artikel 65). Provincies hebben de bevoegdheid om in het kader van schadebestrijding en beheer vrijstellingen te geven van de verboden (artikel 65 en 66), personen aan te wijzen om bepaalde diersoorten in hun stand te beperken (artikel 67) en ontheffingen te verlenen (artikel 68), wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, en op voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Faunabeheerplannen houden verband met de artikelen 67 en 68 van de wet. Gedeputeerde Staten kunnen een aanwijzing ex artikel 67 afhankelijk stellen van een faunabeheerplan. Een ontheffing ex artikel 68 wordt in beginsel slechts verleend aan een faunabeheereenheid op basis van een faunabeheerplan (zoals bedoeld in artikel 30 van de wet).

Een faunabeheereenheid is een samenwerkingsverband van jachthouders in de vorm van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid of een stichting. Een faunabeheereenheid heeft tot taak om schade aan bij de wet erkende belangen planmatig en gecoördineerd te voorkomen. Een planmatige aanpak moet een goede waarborg bieden voor de instandhouding van populaties van beschermde soorten. De concrete aanpak wordt neergelegd in een faunabeheerplan. In een faunabeheerplan wordt aangegeven waarom en voor welke soorten in haar werkgebied de faunabeheereenheid duurzaam beheer en schadepreventie noodzakelijk acht en welke uitzonderingen op het beschermingsregime van de betreffende soorten nodig zijn om schade te voorkomen en bestrijden.

Het faunabeheerplan geeft aan dat het de komende jaren noodzakelijk is om bij een aantal diersoorten in te grijpen en een actief beheer te voeren. Dit kan inhouden dat er dieren verstoort, gevangen en gedood moeten worden. Ter voorkoming van onevenredige economische en/of flora- en faunaschade is dit naar de mening van de faunabeheereenheden noodzakelijk. Gezien de maatschappelijke aandacht die er is op het gebied van het faunabeheer zal dit met de nodige zorgvuldigheid en transparantie gebeuren. Hierbij blijft onverlet het recht en bevoegdheid van de grondeigenaren en gebruikers af te wijken van het voorgestane beheer zoals genoemd in dit plan, bijvoorbeeld in relatie tot natuurdoelstellingen. In goed overleg met alle betrokken partijen wordt gestreefd naar een gezamenlijke, goede en correcte uitvoering van voorliggend plan.

Bureau Waardenburg heeft het eerste faunabeheerplan voor de drie faunabeheereenheden van Gelderland opgesteld. Bureau Eelerwoude en Oord Faunatechniek hebben de actualisatie in 2008 / 2009 verzorgd, in nauwe samenwerking met de besturen van de drie faunabeheereenheden en specifieke werkgroepen.

Bestuursamenstelling FBE's Gelderland

FBE Veluwe

Naam	Functie	Vertegenwoordiging
G. Verwolf	Voorzitter	Onafhankelijk
P. v. Huffelen	Secretaris	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en Nederlandse Organisatie van Jacht- en Grondbeheer Vereniging Wildbeheer Veluwe
D. Dekker	Penningmeester	LTO-Noord
L. Jacobs	Bestuurslid	Staatsbosbeheer Vereniging Natuurmonumenten Geldersch Landschap
V. Repelaer	Bestuurslid	Federatie Particulier Grondbezit
J. Boelm	Secretaris	Ambtelijk secretariaat
G.J. Spek	Adviseur	Adviseur ree - en grofwild

FBE Oost Gelderland

Naam	Functie	Vertegenwoordiging
A. Gerritzen	Voorzitter	Onafhankelijk
E. Gelderman	Secretaris	Federatie Particulier Grondbezit
W. Broens	Penningmeester	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en Nederlandse Organisatie van Jacht- en Grondbeheer
A. Heineman	Bestuurslid	Staatsbosbeheer Vereniging Natuurmonumenten Geldersch Landschap
P. Schrijver	Bestuurslid	LTO-Noord
J. Boelm	Secretaris	Ambtelijk secretariaat

FBE Rivierenland

Naam	Functie	Vertegenwoordiging
F. Moree	Voorzitter	Onafhankelijk
Th. Salet	Secretaris	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en Nederlandse Organisatie van Jacht- en Grondbeheer
T. Kool	Penningmeester	LTO-Noord
W. Geraedts	Bestuurslid	Staatsbosbeheer Vereniging Natuurmonumenten Geldersch Landschap
F. van Dedem	Bestuurslid	Federatie Particulier Grondbezit
J. Boelm	Secretaris	Ambtelijk secretariaat

Diverse Wild Beheer Eenheden (WBE's) hebben waardevolle inbreng voor de evaluatie geleverd.

Begrippen

In de faunabeheerplannen worden veel begrippen gebruikt, zoals ontheffinghouder, jachtaktehouder enz. Bijlage 1 geeft de definitie van de begrippen zoals deze in de Flora- en faunawet (art. 1) staan omschreven.

2. OPZET VAN HET FAUNABEHEERPLAN

2.1 Doel van het faunabeheerplan

Het faunabeheerplan is gericht op het duurzaam beheer van diersoorten in het werkgebied van de faunabeheereenheden. Het betreft diersoorten waarvan gebleken is dat zij belangrijke schade hebben aangericht en waarvan verwacht wordt dat zij in de toekomst schade zullen veroorzaken aan erkende belangen. Duurzaam beheer betekent in dit verband:

1. dat een planmatig beheer voor de lange termijn wordt ingesteld, waarbij belangrijke schade aan gewassen in de toekomst voorkomen wordt of teruggebracht wordt naar een aanvaardbaar niveau en waarbij de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort niet in gevaar komt. Voor schade aan gewassen is het uitgangspunt dat schade aanvaardbaar is als deze minder dan € 250 per bedrijf per jaar bedraagt. Dit in navolging van de richtlijn van het Faunafonds. Voor wat betreft belangrijke schade aan bedrijfsmatig gehouden vee en kapitaalintensieve teelten, blijkt uit jurisprudentie dat de omvang van een concreet geval van geleden schade zou moeten worden gerelateerd aan bepaalde bedrijfsgegevens, zoals de omvang en de opbrengst van het bedrijf in kwestie. Op basis hiervan kan gekeken worden bij welk schadebedrag redelijkerwijs nog voor risico van het bedrijf kan worden gelaten.
2. dat voor schade aan flora en fauna geldt dat de schade aanvaardbaar is zolang de natuurdoelstellingen van een terrein voor wat betreft de doelsoorten gerealiseerd kunnen worden”.¹
3. dat het eigenstandige belang “Populatiebeheer” als genoemd in artikel 4 lid 1 van het Besluit Beheer en Schadebestrijding Dieren omvat het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhert of wild zwijn, met dien verstande dat vanwege dit belang slechts ontheffing kan worden verleend indien de aanleiding is gelegen in de schadehistorie ter plaatse en van het omringende gebied of de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden. (zie Bijlage 2 voor de betreffende uitspraak van de Raad van State).
4. dat schade waarbij de openbare veiligheid in het geding is, dient te worden voorkomen.
5. dat voor overige schade aan belangen geldt dat schade niet aanvaardbaar is, wanneer er sprake is van structurele en/of belangrijke schade. In voorkomende gevallen van schade zal een onafhankelijke taxatie uit moeten wijzen in hoeverre er sprake is van belangrijke schade. Voor wat betreft de gunstige staat van instandhouding, kan in het algemeen gesteld worden dat het effect van beheer op de reproductie en/of mortaliteit niet dermate groot mag zijn dat populaties zich op de langere termijn niet meer kunnen handhaven.

¹ Om het begrip draagkracht operationeel te maken zullen ook de doelen en functies anders dan natuur, maar ook natuurdoelen, zoals de instandhoudingsdoelen van levensgemeenschappen van planten en dieren meegenomen moeten worden. Deze leiden er in de regel toe dat de draagkracht van een gebied beneden de ecologische draagkracht ligt. Ten opzichte van de natuurlijke systemen ontbreekt de sturende werking van predatoren en de ruimte voor trek tussen de winter- en zomerbiotopen.

2.2 Uitgangspunten van de wet in relatie tot het faunabeheerplan

De Flora- en faunawet vormt samen met het provinciaal beleid het uitgangspunt voor het opstellen van dit faunabeheerplan. De uitgangspunten van de wet met betrekking tot het faunabeheerplan zijn hieronder samengevat.

Inbreuken op de wettelijke beschermingsbepalingen kunnen slechts worden toegestaan indien *geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort en er geen andere bevredigende oplossing bestaat*.

Ingrijpen in populaties van beschermde inheemse diersoorten dient in beginsel niet plaats te vinden, maar wordt aanvaardbaar geacht op voorwaarde dat daarmee een *redelijk doel* gediend wordt. Onder een redelijk doel wordt verstaan:

- 1) Beheer van populaties.
- 2) Voorkomen en bestrijden van schade door diersoorten ter bescherming van de in de wet genoemde belangen.
- 3) In de wet gereguleerde jacht voor benutting.

Als een redelijk doel handelingen ten aanzien van beschermde soorten vergt, dienen minder vergaande maatregelen zoals *verjagen boven doden* te worden toegepast. De wet gaat uit van het voorkomen van schade boven bestrijding. De handelingen moeten *effectief* zijn voor het beschermen van het betreffende belang. Een *planmatige en gecoördineerde aanpak* bij het in specifieke gevallen verjagen, vangen of doden van diersoorten is uit oogpunt van effectiviteit van de ingreep en instandhouding noodzakelijk. *Schadevoorkoming en -bestrijding dient in principe slechts plaats te vinden op de locatie waar de schade veroorzaakt is of dreigt te ontstaan*. Alleen indien maatregelen op de schadelocatie onvoldoende mogelijkheden bieden om het betreffende belang te beschermen is bestrijding van schade door het vangen, verjagen en/of doden van dieren buiten de schadelocatie mogelijk als daarmee een redelijke bijdrage wordt geleverd aan de bescherming van het betreffende belang. Op de schadelocaties, dienen *redelijke inspanningen* te worden geleverd voor wat betreft schadepreventie, -bestrijding en verjaging om het betreffende belang te beschermen.

2.3 Provinciaal beleid

In de "Nota Flora en Fauna deel 2; Faunabeheer en Schadebestrijding" (Provincie Gelderland, 2002), is de provinciale uitwerking van de wet vastgelegd. De beleidsnota vormt een belangrijk uitgangspunt voor het opstellen van het faunabeheerplan. Voor belangrijke onderdelen van de wet berust de uitvoeringsbevoegdheid bij de provincie. Zo heeft de provincie o.a. de volgende bevoegdheden:

1. Het bieden van mogelijkheden voor het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten door:
 - het verlenen van vrijstellingen van verboden handelingen ten aanzien van dieren aan de grondgebruiker (artikel 65)
 - het geven van een aanwijzing om in te grijpen in de stand van beschermde inheemse diersoorten, of andere (verwilderde) diersoorten op bepaalde gronden (artikel 67)
 - het verlenen van ontheffingen op de bescherming van dieren (artikel 68)
2. Het goedkeuren van faunabeheerplannen. De provincie kan in het kader van haar goedkeuringsbeleid aanvullende eisen stellen aan de inhoud van een faunabeheerplan. Deze nadere eisen kunnen worden ingegeven door voortschrijdend inzicht of een door te voeren beleidswijziging ten opzichte van de nota zoals door Gedeputeerde Staten is besloten.

Formeel baseren de nieuwe faunabeheerplannen zich op de vigerende provinciale beleidsnota Deel I en II. In november 2008 is de nota Herijking provinciaal faunabeheer door de provincie opgesteld een aan de FBE besturen toegelicht. Deze nota is als bijlage bij dit faunabeheerplan gevoegd (Bijlage 3). Voor het grofwild is deze als basis gebruikt voor het Deel II van het Faunabeheerplan Veluwe 2009 - 2014.

Vrijstelling ex art. 65 van de wet

Op grond van artikel 65 heeft de Minister vrijstelling verleend voor het verontrusten en/of doden van Canadese gans, houtduif, konijn, kauw, vos en zwarte kraai, als beschermde inheemse diersoorten die in het gehele land veelvuldig belangrijke schade aanrichten". De vrijstelling geldt voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij, wateren en schade aan de fauna (wijziging Regeling beheer en schadebestrijding dieren; Stcrt. 2001, 241; laatstelijk gewijzigd bij regeling van 2 november 2007 (Stcrt. 215)).

Op grond van artikel 65 heeft de provincie bij provinciale verordening vrijstelling verleend voor het verontrusten en/of doden van een aantal beschermde inheemse diersoorten die in het "Besluit beheer en schadebestrijding dieren", behorende bij de wet, zijn aangewezen als diersoorten die in "delen van het land veelvuldige belangrijke schade aanrichten". De vrijstelling strekt alleen tot het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij, wateren en schade aan de fauna (wijziging Regeling beheer en schadebestrijding dieren; Stcrt. 2001, 241; laatstelijk gewijzigd bij regeling van 2 november 2007 (Stcrt. 215)). De vrijstelling vastgelegd in het besluit beheer en schadebestrijding wordt door de minister geëvalueerd. Dit kan aanleiding geven tot wijziging van het beleid van Gedeputeerde Staten.

Aanwijzing ex artikel 67

Voor niet-beschermde inheemse diersoorten (huismuis, bruine rat en zwarte rat), exoten (beverrat, marterhond, nijlgans, muntjak, muskusrat, rosse stekelstaart, Siberische grondeekhoorn, verwilderde nerts en wasbeer) en verwilderde gedomesticeerde dieren (verwilderde kat, verwilderde duif en gedomesticeerde grauwe gans (ook boerengans genoemd)) geldt geen verbod op het vangen of doden. Het gebruik van de middelen waarmee onbeschermde inheemse dieren, exoten en verwilderde dieren mogen worden gevangen of gedood is wel gereguleerd. Het is verboden dieren te vangen of te doden met andere dan de in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren aangewezen middelen of in strijd met de gebruiksregels die omtrent deze middelen in dat besluit zijn gesteld.

Het is niet zonder meer toegestaan om onbeschermde inheemse dieren, exoten of verwilderde dieren te doden. Het is verboden bij dieren, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen (artikel 36 Gezondheids- en welzijnswet voor dieren). Beheer en schadebestrijding als bedoeld in de Flora- en faunawet kan echter worden beschouwd als een redelijk doel.

De grondgebruiker mag bedoelde dieren vangen en doden zonder geweer. Hij kan ook derden toestemming geven om dat te doen. Daarnaast kan de provincie personen of categorieën van personen aanwijzen om de op grond van artikel 67 van de Flora- en faunawet aangewezen exoten en verwilderde dieren met aangewezen middelen te bestrijden. Artikel 67 voorziet echter in een kanbepaling en niet in een verplichting voor Gedeputeerde Staten. Bovendien is het aantal aangewezen soorten beperkt.

De Provincie Gelderland heeft gebruik gemaakt van haar aanwijzingsbevoegdheid voor de volgende diersoorten:

- muskusrat en beverrat (aanwijzing, zonder toestemming van grondgebruiker; vangmiddelen);
- wild zwijn in Oost Gelderland en Rivierenland (nulstandgebieden);

- damhert en edelhert buiten de Veluwe en de robuuste verbindingzones (nulstandgebieden)
- aangereden fauna

Voor niet-beschermd inheemse diersoorten, verwilderde diersoorten en overige exoten geldt dat jachttakehouders op gebruik van geldige titel met toegestane middelen diersoorten in hun stand mogen beperken. Voor het gebruik van het geweer daarbij is een aanwijzing vereist.

Ontheffing ex artikel 68

Op grond van artikel 68 van de wet kan de provincie, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort, op grond van erkende belangen ontheffing verlenen van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 tot en met 12, voor beschermde inheemse diersoorten waarvoor geen vrijstelling is verleend op grond van artikel 65 van de wet en die niet zijn aangewezen op grond van artikel 67 van de wet. Een ontheffing ex artikel 68 wordt in beginsel slechts verleend op basis van een faunabeheerplan.

De provincie kan ontheffingen verlenen op grond van de volgende erkende belangen:

- In het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid
- In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren
- Ter voorkoming van schade door vossen aan niet bedrijfsmatig gehouden vee
- Ter voorkoming van schade aan flora en fauna
- Met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur, aan te wijzen belangen.

Het College van Gedeputeerde Staten zal aanvragen voor ontheffingen in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid en de veiligheid van het luchtverkeer elk afzonderlijk beoordelen op de noodzaak van ingrijpen en de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen. Afhankelijk van de aard van de problematiek kan het voor de hand liggen dat dergelijke aanvragen door andere instanties dan de faunabeheereenheid worden ingediend. Daarbij kan gedacht worden aan overheden, rijk, provincie, gemeenten en waterschappen en aan luchthavens. Voor gebieden rondom een luchthaven kan een samenwerking tussen de faunabeheereenheid en de autoriteit van de luchthaven gewenst zijn. Achtergrond daarvan is dat hinder of gevaar door vogels van buiten het feitelijke luchthaventerrein kan komen. Daarnaast kan op basis van het faunabeheerplan de faunabeheereenheid in dergelijke situaties ook een ontheffing aanvragen in het belang van de openbare veiligheid en de volksgezondheid, met name kan daarbij aan het konijn worden gedacht.

Met het "Besluit beheer en schadebestrijding dieren" is aan de laatste mogelijkheid invulling gegeven.

Als andere belangen in art. 4 zijn aangewezen:

- de voorkoming en bestrijding van schade of belangrijke overlast veroorzaakt door steenmarters aan gebouwen of zich daarin of daarbij bevindende roerende zaken, en
- de voorkoming en bestrijding van schade veroorzaakt door vossen aan niet bedrijfsmatig gehouden vee;
- de voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de diersoorten damhert, edelhert, ree of wild zwijn;
- de voorkoming en bestrijding van schade veroorzaakt door konijnen of vossen op sportvelden of industrieterreinen;
- het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhert of wild zwijn, met dien verstande dat vanwege dit belang slechts ontheffing kan worden verleend indien de aanleiding is gelegen in de schadehistorie ter plaatse en van het omringende gebied of de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;

Als ander belang als bedoeld in artikel 75, 6^e lid, onderdeel c:

- de voorkoming en bestrijding van schade veroorzaakt door dieren behorende tot een

beschermde inheemse zoogdiersoort op begraafplaatsen.
Hiervoor is de Minister van LNV bevoegd gezag.

Ten aanzien van ontheffingsaanvragen en ontheffingverlening in het kader van de verschillende belangen stelt de provincie het volgende:

- Voor wat betreft ontheffingsaanvragen *in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid en de veiligheid van het luchtverkeer* ontbreekt de noodzaak voor een faunabeheerplan. De provincie stelt dat het voor de hand ligt dat dergelijke aanvragen met name door andere instanties dan door de faunabeheereenheid worden ingediend. Daarbij wordt met name gedacht aan overheden en luchthavens. Aan de onderbouwing van de aanvraag zullen hoge eisen gesteld worden, als betrof het een faunabeheerplan. Voor gebieden rondom een vliegveld kan een samenwerking tussen de faunabeheereenheid en de autoriteit van de luchthaven gewenst zijn. Hinder of gevaar door vogels kan van buiten het feitelijke luchthaventerrein komen.
- Bij ontheffingsaanvragen in het kader van voorkoming van belangrijke schade met betrekking tot landbouw, bosbouw en visserij dient inzichtelijk te worden gemaakt dat belangrijke schade is aangebracht dan wel wordt verwacht en dat preventieve maatregelen in voldoende mate zijn genomen. Onderbouwing van de aanvragen dient bij voorkeur en indien mogelijk plaats te vinden met historische schadegegevens. Er zal moeten worden voorzien in een planmatige aanpak en ontheffing zal daarom over het algemeen alleen plaatsvinden op basis van een faunabeheerplan.
- Voor ontheffingverlening wordt als criterium van belangrijke schade een schade van € 250 per bedrijf per jaar gehanteerd.
- Ten aanzien van de inzet van preventieve middelen stelt de provincie als voorwaarde dat de grondgebruiker minimaal één effectief middel uit de Beleidsregels Faunafonds toepast, tenzij hogere eisen worden gesteld voor tegemoetkoming door het Faunafonds. Zo nodig dienen de middelen in de tijd te worden afgewisseld.
- Ontheffing wordt alleen verleend indien kennis en kwaliteit van de schadebestrijder is gewaarborgd door een geldige jacht- of valkeniersakte.
- Voor soorten die belangrijke schade veroorzaken wordt in het algemeen alleen ontheffing verleend voor opzettelijk verstoren en afschot op schadegevoelige percelen en in de omgeving daarvan met een straal van 200 meter.
- Voor wildsoorten zal – naast landelijke vrijstelling voor konijn en houtduif – alleen ontheffing worden verleend voor
 - 1) afschot buiten de periode dat de soort bejaagbaar is
 - 2) afschot in gebieden waar de jacht gesloten is (gebieden met een speciale beschermde status) en preventieve middelen niet afdoende zijn om schade te voorkomen of te beperken en
 - 3) de inzet van andere middelen dan toegestaan. Bij ontheffingverlening voor kunstlicht zal de mogelijke verstoring van andere beschermde inheemse diersoorten, met name die soorten waarvoor een gebied een speciale beschermde status heeft gekregen, worden meegewogen.
- Voor soorten waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid draagt zullen in principe geen ontheffingen worden verleend.

- Bij de ontheffing kunnen voorwaarden worden opgenomen die het mogelijk maken de werking bij bijzondere weersomstandigheden op te schorten.
- In de ontheffing worden de middelen vermeld die mogen worden gebruikt bij het doden of vangen van dieren. Eventueel kan het aantal middelen worden beperkt of kunnen er beperkingen ten aanzien van het gebruik worden opgelegd.
- Bij een ontheffing kan tevens de voorwaarde worden opgenomen dat het gebruik van de ontheffing vooraf bij de provincie gemeld moet worden en achteraf gerapporteerd moet worden tot welke resultaten dit heeft geleid.
- Ontheffingverlening ter voorkoming van schade aan flora en fauna, te weten predatie van bodembroeders, zal geschieden op basis van een faunabeheerplan.
- De provincie zal voor wat betreft het voorkomen en bestrijden van schade aan overige belangen zoals genoemd in het "Besluit beheer en schadebestrijding dieren" een uiterst terughoudend ontheffingenbeleid voeren. Vaak zijn er namelijk andere bevredigende oplossingen mogelijk. In de meeste gevallen gaat het om schadebestrijding in de bebouwde kom. Het ligt volgens de provincie daarom meer in de rede dat gemeenten als aanvrager optreden in plaats van een faunabeheereenheid. Een faunabeheerplan is daarom geen vereiste.

Per diersoort heeft de provincie ontheffingenbeleid met betrekking tot in te zetten middelen, gebieden en perioden vastgesteld. In Deel II van dit faunabeheerplan zal dit beleid soortspecifiek worden behandeld.

Provinciaal beleid met betrekking tot grofwild

In Gelderland komt een groot aantal soorten inheemse wilde hoefdiersoorten voor: edelhert, damhart, ree en wild zwijn en exoten als moeflon en muntjak. Het voorkomen van edelhert, damhart en wild zwijn in het wild is met name beperkt tot de Veluwe. Daarbuiten wordt een nulstand nagestreefd. Het ree komt in de gehele provincie voor. De stand van al deze soorten wordt gereguleerd, waarbij wordt uitgegaan van een draagkrachtmodel. Afhankelijk van een gemiddeld voedselaanbod over een reeks van jaren wordt een voorjaarstand berekend, waarop elk jaar de populatie door middel van afschot wordt teruggezet. Redenen voor het reguleren van de populatie kunnen zijn: de invloed op de vegetatieontwikkeling, voorkomen en beperken van landbouwschade en verkeersongevallen en andere vormen van overlast en het beperken van het veterinaire risico van overdracht van ziektes.

Het beleid van de provincie zoals verwoord in het Gebiedsplan Natuur en Landschap en in de nota Veluwe 2010 is erop gericht de natuurlijkheid van wilde hoefdieren op de Veluwe te vergroten. Daarom wordt de uitwisseling tussen de verschillende delen van de Veluwe verbeterd door te ontrasteren en faunavoorzieningen, zoals ecoducten, bij wegen aan te leggen. Tevens wordt het leefgebied vergroot door voormalige landbouwgronden aan het natuurgebied toe te voegen en om voor edelherten medegebruik van aanpalende landbouwgronden mogelijk te maken in de grote enclaves op de Veluwe en in de poorten.

Op termijn moet het leefgebied van de Veluwe met andere (potentiële) leefgebieden verbonden worden. Uitbreiding van leefgebieden is overigens alleen aan de orde als aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. Zo dient er draagvlak in de streek te zijn en zal er voor de agrariërs een goede schaderegeling moeten zijn. Hieraan wordt in de komende jaren door de provincie gewerkt, met de start van pilots in de Havikerpoort en de Soerensche Poort.

Het bovenstaande betekent niet alleen dat in het faunabeheerplan ingespeeld moet worden op de vergroting van het leefgebied met een verhoging van de nagestreefde voorjaarstanden. Er zal ook gewerkt moeten gaan worden met een differentiatie van de dichtheden per deelgebied. Aangezien

poorten en robuuste verbindingzones gebieden zijn waar natuur met landbouw zijn verweven, betekent dit dat daar relatief lage dichtheden moeten worden nagestreefd. Vanwege het schadeaspect hebben GS er dan ook voor gekozen om alleen herten in deze gebieden toe te staan; zwijnen zijn niet welkom. Daar staat tegenover dat er op de Zuid-Veluwe zich waarschijnlijk mogelijkheden voordoen om naar hogere dichtheden te gaan zonder dat schade en overlast toenemen. Daarmee kan tegemoet gekomen worden aan de wens van een grotere natuurlijkheid. Om duidelijkheid te krijgen zullen er pilots gestart moeten worden, die goed gemonitord worden. Aanvullende maatregelen zoals het afwaarderen van wegen en het plaatsen van rasters kunnen in dat verband noodzakelijk zijn. Voor het edelhert loopt er op dit moment al een dergelijk experiment; voor het wild zwijn moet er nog een opgestart worden.

De zwijnenstand groeit de afgelopen jaren sterk, onder andere doordat in opeenvolgende jaren er een groot voedselaanbod is geweest. Dat heeft tot gevolg dat er grote inspanningen verricht moeten worden om het aantal dieren weer naar de gewenste voorjaarstand terug te brengen. Ook al wordt er in het volgende faunabeheerplan gecorrigeerd voor een toename van voedselaanbod en de omvang van het leefgebied; in gebieden waar relatief lage dichtheden worden nagestreefd zullen forse inspanningen noodzakelijk blijven. De provincie heeft daarom de inzet van nachtkijkers mogelijk gemaakt, zodat er 's nachts efficiënter kan worden geschoten. Daarnaast is overeengekomen vanaf de aanvang van het afschotseizoen per 1 juli volop aan de slag te gaan. Dat heeft erin geresulteerd dat per 1 augustus 2008 reeds 40% van het afschot was gerealiseerd. Deze aanpak zal daarom de komende jaren worden voortgezet. Wel is het wenselijk dat in de toekomst ook een middel als de geluiddemper kan worden ingezet. Het vergroot de efficiëntie van het afschot en beperkt verstoring van fauna in de omgeving. De wet wapens en munitie maakt echter de inzet van dit middel nog niet mogelijk.

Naast inheemse hoefdiersoorten komen er in Gelderland exoten als moeflon en muntjak voor. In tegenstelling tot de inheemse soorten zijn de exoten niet wettelijk beschermd. De eerste soort is in het verleden in Nederland met name op landgoederen uitgezet. Op de Veluwe komt hij op 3 plekken voor en wordt daar vooral ingezet om heideterreinen open te houden. De stand van deze soort wordt door de terreinbeheerder gereguleerd. De tweede soort is een aantal malen waargenomen op de Veluwe en in de Achterhoek. Uit Engeland is bekend dat het muntjak bij niet ingrijpen zich snel kan vermenigvuldigen en dan een concurrent voor het ree vormt. Vandaar dat voor deze soort in Gelderland een nulstand wordt nagestreefd. In de beleidsnota van 2002 is aan beide soorten weinig aandacht besteed, omdat op dat moment er nog vanuit werd gegaan dat jagers die gerechtigd zijn met een geweer in het veld te zijn, tegelijkertijd ook de regulatie van de moeflon dan wel de bestrijding van het blafhert ter hand konden nemen. Onlangs is echter duidelijk geworden dat voor de inzet van het geweer toch een aanwijzing ex art. 67 van de provincie nodig is. Aangezien voor beide soorten een planmatige aanpak wordt voorgestaan is het wenselijk dat beide soorten voortaan ook in het faunabeheerplan worden opgenomen. Op deze wijze kan een aanwijzing ook goed worden onderbouwd.

Beleid ten aanzien van faunabeheerplannen

De eisen waaraan een faunabeheerplan moet voldoen zijn opgenomen in het 'Besluit faunabeheer', behorende bij de wet. Deze eisen hebben betrekking op de minimale oppervlakte waarvoor het faunabeheerplan moet gelden (afhankelijk van de oppervlakte van de faunabeheereenheid 5.000 hectare of groter), de geldigheidsduur van het plan (maximaal vijf jaar) en de gegevens die het moet bevatten (zie volgende paragraaf). De provincie acht het gewenst dat beheerplanning van de hoefdierpopulaties op het niveau van de totale Veluwe plaatsvindt. Tevens acht de provincie het wenselijk dat voor wat betreft bepaalde onderdelen van een beheerplan afstemming plaatsvindt tussen de verschillende aangrenzende faunabeheereenheden. Hierbij wordt met name gedacht aan de problematiek van knobbelzwanen, overzomerende ganzen en wilde zwijnen buiten het leefgebied Veluwe. Verder worden er door de provincie geen aanvullende eisen gesteld ten aanzien van de informatie die in de faunabeheerplannen moet worden opgenomen.

De provincie zal een faunabeheerplan goedkeuren voor een termijn van maximaal vijf jaar als aan de wettelijke vereisten is voldaan. Wanneer het plan op onderdelen niet voldoet, omdat bepaalde gegevens niet of niet volledig zijn aangeleverd, dan zal de provincie voor deze onderdelen geen goedkeuring verlenen of deze voor een kortere termijn goedkeuren.

2.4 Voorwaarden en regels voor wat betreft inhoud faunabeheerplan

Toetspunten faunabeheerplan

De inhoud van het faunabeheerplan moet voldoen aan de eisen en voorwaarden zoals opgenomen in het Besluit Faunabeheer, paragraaf 3, artikelen 7 t/m 12.

De inhoudelijke uitwerking van dit faunabeheerplan is vooral gebaseerd op de artikelen 8 t/m 11 van het Besluit faunabeheer. Artikel 10 van dit besluit stelt dat het faunabeheerplan ten minste de volgende gegevens bevat:

- a) de omvang van het werkgebied van de faunabeheereenheid;
- b) een kaart waarop de begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid is aangegeven;
- c) kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar;
- d) een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de in onderdeel c bedoelde diersoorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan;
- e) een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de vijf jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan zijn geschaad;
- f) de gewenste stand van de in onderdeel c bedoelde diersoorten;
- g) per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken;
- h) per diersoort en gewas een beschrijving van de handelingen die in de periode, bedoeld in onderdeel e, zijn verricht om het schaden van de in onderdeel d bedoelde belangen te voorkomen, alsmede, voor zover daarover redelijkerwijs kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen;
- i) voor zover het plan betrekking heeft op het beheer van edelherten, damherten, reeën of wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen;
- j) een beschrijving van de plaatsen in het werkgebied van de faunabeheereenheid waar en de perioden in het jaar waarin de in onderdeel g bedoelde handelingen zullen plaatsvinden;
- k) de mogelijkheid en de voorwaarden om gebruik te maken van een aan de faunabeheereenheid verleende ontheffing op gronden van jachthouders die niet bij de faunabeheereenheid zijn aangesloten, mits die gronden binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid vallen en voor zover die gronden plaatsen als bedoeld in onderdeel j omvatten waar planmatig beheer noodzakelijk is;
- l) voor zover daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel g bedoelde handelingen;
- m) een beschrijving van de wijze waarop de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald.

Standpunten van de FBE en integratie van de toetspunten in het faunabeheerplan

Toetspunten a en b

De omvang en een kaart met de begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid zijn opgenomen in het algemene deel (Deel I) van het faunabeheerplan.

Toetspunt c

In heel Gelderland worden de populaties van ree duurzaam beheerd aan de hand van een faunabeheerplan en op de Veluwe worden tevens de populaties van damhert, edelhert, moeflon en wild zwijn beheerd aan de hand van een faunabeheerplan. In dit plan zijn kwantitatieve gegevens over deze populaties opgenomen.

Voor de grote populatie overzomerende grauwe ganzen en gedomesticeerde grauwe ganzen wordt in het gebiedsgerichte deelplan Rivierenland gestreefd naar een kleinere populatie. Dit wil de FBE Rivierenland bereiken met populatiereducerende maatregelen met als doel om de aantallen ganzen terug te brengen naar een zodanige stand dat het schadebedrag gelijk of lager wordt dan het schadeniveau van het jaar 2004. Toen was de schade circa € 8.000.

Voor de overzomerende grauwe ganzen in de FBE's Veluwe en Oost Gelderland sluiten de FBE's het vaststellen en uitvoeren van een gebiedsgericht plan conform Rivierenland niet uit, indien mocht blijken dat met de reguliere ontheffing op basis van het faunabeheerplan onvoldoende resultaten op schadevoorkoming of schade vermindering bereikt kunnen worden.

De overige diersoorten die zijn opgenomen in het faunabeheerplan betreffen algemeen voorkomende soorten, die plaatselijk of slechts incidenteel schade veroorzaken. Voor deze soorten wordt geen beheer van de populaties voorgestaan. Er worden slechts ontheffingen aangevraagd voor verjaging met ondersteunend afschot of het doden van zeer beperkte aantallen schadeveroorzakende individuen. Kwantitatieve populatiegegevens zijn moeilijk te verkrijgen en voor dergelijke algemene soorten ook niet echt noodzakelijk. Toetsing of de gunstige staat van instandhouding van de soort geen gevaar loopt vindt plaats door de aantallen geschoten dieren, op basis van de ontheffing in voorgaande jaren, te vergelijken met de lokale (nabij schadepercelen voorkomende aantallen), provinciale of landelijke populatieomvang. Bij bejaagbare wildsoorten of diersoorten met een (gedeeltelijke) vrijstelling gebeurt dit ook wel door vergelijking met het aantal geschoten dieren in het jachtseizoen of het geschatte aantal gedode dieren op basis van de vrijstelling.

Toetspunt d

Een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de populaties geldt voor ree voor heel Gelderland en wordt gegeven in het faunabeheerplan. In het faunabeheerplan voor de Veluwe wordt een onderbouwing gegeven voor het duurzaam beheer van de populaties damhert, edelhert, moeflon en wild zwijn (zie toetspunt c)

Een onderbouwde verwachting van belangen die zullen worden geschaad indien niet tot beheer wordt overgegaan geldt wel voor alle soorten. Deze verwachting is vooral gebaseerd op de schadegegevens en ontwikkelingen hierin in de afgelopen periode. Ook is gekeken of het gebruik van een ontheffing mogelijk van invloed is geweest op het aantal schademeldingen en de grootte van de schade.

Toetspunt e

De schade aan belangen wordt ontleend aan de door het Faunafonds verzamelde schadegegevens. Het betreft het aantal schadedossiers, de getaxeerde en de uitbetaalde schade per diersoort per jaar. Tevens is een uitsplitsing naar de diverse gewassen gemaakt. Voor gegevens ten aanzien van vos en ree is ook gebruik gemaakt van door de wildbeheereenheden verzamelde gegevens. De gegevens zijn opgenomen in de behandeling van elke diersoort.

Duurzaam beheer van populaties geldt in Gelderland alleen voor ree, en op de Veluwe ook voor damhert, edelhert en wild zwijn (beschermde diersoorten, art. 67) en moeflon (andere diersoort art.

67). Bij de overige soorten gaat het om schadebestrijding door populatiereductie, verjagend afschot of het wegnemen van schadeveroorzakende individuen. Ook dit dient duurzaam te geschieden. De maatregelen worden getoetst aan de duurzame instandhouding van de soort.

Toetspunten f en g

De gewenste stand is alleen te bepalen bij diersoorten waarbij populatiebeheer wordt toegepast. In Gelderland dus voor ree, damhert, edelhert, moeflon en wild zwijn. De aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand van deze soorten te bereiken staan beschreven in het faunabeheerplan.

De overige soorten zijn algemeen voorkomend en schadebestrijding kan en mag niet bereikt worden door de stand van deze diersoorten (drastisch) te beperken (populatiereductie¹). Er worden voor deze soorten slechts ontheffingen aangevraagd voor verjaging met ondersteunend afschot of het doden van zeer beperkte aantallen schadeveroorzakende individuen.

Toetspunt h

Ontheffingen worden verleend aan de FBE. Deze kan grondgebruikers of wildbeheereenheden op aanvraag machtigen om gebruik te maken van de ontheffing. De machtiginghouder dient te rapporteren over het gebruik van de machtiging. Het gaat hierbij om gegevens als de betreffende gewassen, preventieve maatregelen, het aantal acties en het aantal geschoten dieren. De FBE verzamelt deze gegevens. De gegevens zijn bij elke diersoort opgenomen.

In de terugrapportages van de machtiginghouders wordt soms een oordeel geveld over de effectiviteit van preventieve maatregelen of de toegestane maatregelen in zijn geheel.

De effectiviteit van handelingen en maatregelen kan dan alleen worden afgeleid uit de schadegegevens (zie ook Toetspunten l en m).

Toetspunt i

In Gelderland geldt dit toetspunt voor ree, damhert, edelhert, moeflon en wild zwijn. Een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren, alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen is opgenomen in het faunabeheerplan.

Toetspunt j

Ontheffing voor afschot van grote hoefdieren (incl. ree) wordt toestemming verleend aan wildbeheereenheden voor het gebruik van de ontheffing. Deze verdelen het toegestane afschot onder de diverse jagers/wildbeheerders. Het afschot vindt dus plaats op het niveau van de wildbeheereenheid en de hierbinnen gelegen jachtvelden.

Ter beperking van de schade door overzomerende ganzen in erkende probleemgebieden, waarbij populatiereductie aan de orde is, kan de faunabeheereenheid voor een gebiedsgerichte benadering kiezen. Een en ander conform het gebiedsplan overzomerende ganzen Rivierenland midden. De faunabeheereenheid zal een daartoe strekkend gebiedsplan in nauw overleg met de betrokken wildbeheereenheden vaststellen en ter goedkeuring aan de provincie voorleggen. Op basis hiervan kan een aanvullende, op het betreffende deelgebied toegesneden ontheffing worden aangevraagd en verleend.

Voor de overige diersoorten worden alleen ontheffingen/machtigingen verstrekt voor verjaging met ondersteunend afschot en afschot van schadeveroorzakende individuen. Deze handelingen zijn toegestaan op of in de directe nabijheid (soortafhankelijk) van de schadepercelen.

Toetspunt k

¹ Zie Bijlage 1 voor de betreffende uitspraak van de Raad van State.

Jachthouders die, om voor hen of voor de WBE moverende redenen, niet zijn aangesloten bij een WBE, kunnen rechtstreeks bij de faunabeheereenheid een machtiging tot gebruik van een ontheffing aanvragen.

Toetspunten l en m

Een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de handelingen is vaak moeilijk te maken. De faunabeheereenheid kan zich hierbij nagenoeg alleen baseren op de schadegegevens en -ontwikkelingen voor en na een verleende ontheffing en op vergelijking van schadegegevens en de intensiteit van handelingen.

Bij de evaluatie van het voorgaande faunabeheerplan is gebleken dat de eerste periode van vijf jaar, voor een aantal diersoorten te kort is om harde conclusies te trekken over de efficiëntie en effectiviteit van bij ontheffing toegestane handelingen en maatregelen. Gewasschade door dieren is sterk afhankelijk van ondermeer fluctuaties in de populatie van dieren, de weersomstandigheden en de tijd waarin de schade ontstaat. Het is lang niet altijd met zekerheid te zeggen dat het gebruik van de ontheffing de oorzaak is geweest van minder schade-uitkeringen door het Faunafonds. Anderzijds is het ook niet zeker dat als de schade toeneemt, de ontheffing niet effectief is geweest.

Daarbij speelt mogelijk ook een psychologisch effect. Als de mogelijkheid voor het aanvragen van een machtiging bij dreigende schade bestaat, zal door grondgebruikers eerder enige mate van schade worden geaccepteerd en daalt het aantal schademeldingen. Als deze mogelijkheid niet bestaat komt het probleem gevoelsmatig bij de grondgebruiker te liggen en zullen er eerder en meer schademeldingen bij het Faunafonds binnenkomen.

Een probleem bij de vergelijking van de mate van schadebestrijding en de daadwerkelijke schade is dat de schadegegevens door het Faunafonds geregistreerd worden op driecijferig postcodegebied en dat de handelingen door machtiginghouders door de FBE, om privacyredenen, in de afgelopen periode alleen op machtigingsnummer zijn verwerkt en opgeslagen.

De wijze van monitoren en de gegevens die verzameld moeten worden is afhankelijk van de diersoort en het type ontheffing die hiervoor geldt. De FBE's zijn voornemens om ten aanzien van de gegevensverzameling afspraken te maken met andere instanties. In het begin van de nieuwe periode zal worden bepaald welke gegevens verzameld moeten worden en op welke wijze deze geregistreerd moeten worden om onderlinge vergelijking van gegevens te vereenvoudigen. Een eerste aanzet hiertoe is gegeven in de paragraaf Monitoring.

De gekoppelde gegevens tussen enerzijds de ontheffing en het ontheffinggebruik en anderzijds de naam, adres en woonplaatsgegevens van de individuele ontheffinggebruikers worden door de ontheffinggebruikers – al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid – ter beschikking gesteld aan de betreffende faunabeheereenheid waar de verleende ontheffing is uitgevoerd. Deze faunabeheereenheid is en blijft de enige bronhouder van deze gegevens. Omdat de bronhouder een private stichting betreft vallen deze kritische gegevens niet onder de werking van de WOB. Indien het bevoegd gezag in het kader van de handhaving, de opsporing of het toezicht behoefte heeft aan deze gegevens zal de betreffende faunabeheereenheid medewerking verlenen aan inzage in het register, voor- zover strikt noodzakelijk voor de evenwichtige en redelijke beoordeling van de ondernomen acties.

3. ONTHEFFINGVERLENING

3.1 Ontheffingverlening en gebruikerstoestemming

Ontheffing op voorhand

De faunabeheereenheden vragen ontheffingen op voorhand aan bij de provincie op basis van het goedgekeurde faunabeheerplan. Ontheffingen op voorhand worden gegeven voor die soorten en die gebieden waarin het faunabeheerplan voorziet. Dit betreft gebieden en soorten waarvan een schadehistorie voorhanden is en een planmatige aanpak in beheer en schadebestrijding noodzakelijk is bevonden. De faunabeheereenheden geven deze ontheffing onmiddellijk met een gebruikers-toestemming door aan de betreffende ontheffinggebruikers. In individuele gevallen kunnen door de betreffende faunabeheereenheid additionele voorwaarden worden gesteld. Zie schema 1: ontheffing op voorhand op basis van faunabeheerplan.

De schriftelijke toestemming van de faunabeheereenheid

De FBE hecht eraan de gebruikerstoestemmingen door te schrijven naar de jachthouders van de betreffende schadepercelen binnen WBE-verband. Deze jachthouders kunnen de toestemming doorschrijven naar zij die zelfstandig binnen het betreffende jachtveld met schade mogen jagen.

Met betrekking tot grofwild vindt de coördinatie plaats door de Ver. Wildbeheer Veluwe. Door de gekozen werkwijze ontstaan voor de faunabeheereenheid minimaal 17 lokale aanspreekpunten voor de uitvoering van het plan in haar werkgebied.

De betreffende faunabeheereenheid verstrekt de ontheffing aan de ontheffinggebruiker middels een schriftelijke toestemming. Deze toestemming heeft een looptijd van maximaal 1 jaar. In de toestemming is ten minste vermeld:

- de te gebruiken middelen
- de gegevens van de ontheffingsgebruikers
- de periode waarvoor de toestemming geldt
- een overzicht van de voorwaarden waaronder de ontheffing wordt aangevraagd
- rapportage- en monitoring voorwaarden voor de ontheffinggebruiker.

Rapportage

Elke faunabeheereenheid brengt jaarlijks aan Gedeputeerde Staten verslag uit van de wijze waarop zij van de ontheffing gebruik gemaakt heeft en van de uitvoering van het faunabeheerplan (art. 69 Flora- en faunawet). De faunabeheereenheden dienen derhalve uiterlijk 1 mei Gedeputeerde Staten van Gelderland schriftelijk te informeren over de wildbeheereenheden waar in het voorgaande jaar gebruik is gemaakt van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode dieren door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

Ontheffing bij acute dreigende schade

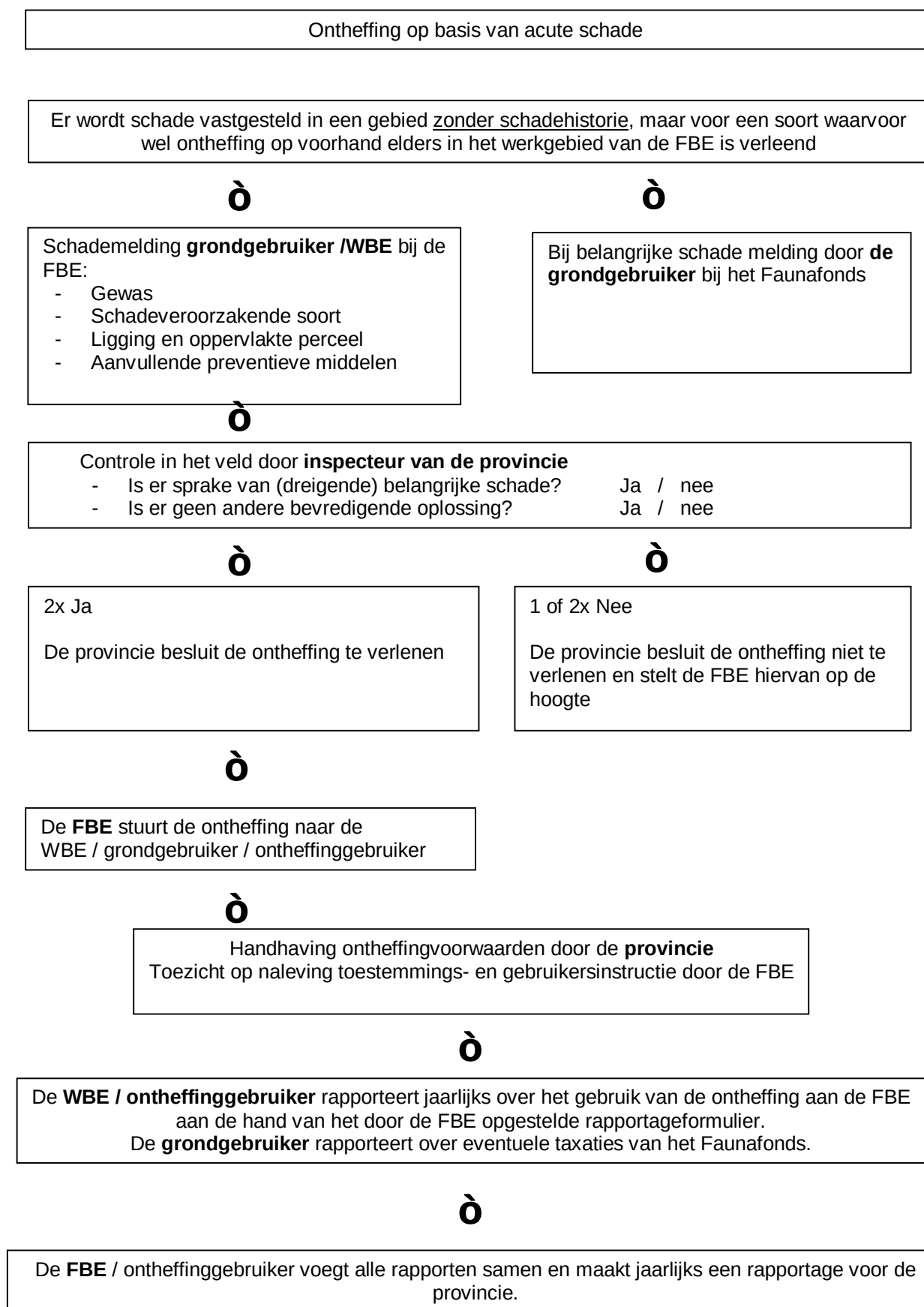
Bij acute dreigende schade door plansoorten in gebieden zonder schadehistorie kunnen grondgebruikers dit rechtstreeks of via hun wildbeheereenheid melden bij de FBE. De FBE kan dan al of niet doorverwijzen naar de provincie. De faunabeheereenheid stuurt bij kennisname van deze meldingen, deze direct door met de door haar te ontvangen stukken. Na beoordeling van de veldsituatie dan wel de overlegde stukken waaruit blijkt dat de schade is vastgesteld, past de provincie indien relevant het betreffende ontheffingsbesluit voor wat betreft het schadegebied aan. De verleende ontheffing zal in deze situatie onmiddellijk door de faunabeheereenheid worden doorgegeven aan de betreffende wildbeheereenheid of aan de individuele gebruiker.

Zie schema 2: Ontheffing op basis van acute schade.

Schema 1 Ontheffing op voorhand

Schema 2 Ontheffing op basis van acute schade

Schema 3 Ontheffing buiten faunabeheerplan om

Ontheffing buiten het faunabeheerplan om

Rechtsgrondslag: artikel 68 Flora- en faunawet

- Lid 4 De ontheffing, bedoeld in het eerste lid, wordt slechts verleend aan een faunabeheereenheid op basis van een faunabeheerplan.
- Lid 6 In afwijking van het vierde lid kan de ontheffing, bedoeld in het eerste lid, ook aan anderen dan een faunabeheereenheid worden verleend indien:
- de noodzaak ontbreekt voor een faunabeheerplan gelet op de soort dan wel de aard of omvang van te verrichten handelingen;
 - de noodzaak ontbreekt dat de te verrichten handelingen worden verricht door tussenkomst van een faunabeheereenheid;
 - het gebied waar de handelingen worden verricht niet is gelegen in een gebied waarover zich de zorg van een faunabeheereenheid uitstrekt.

Schademelding bij de FBE over schade die niet binnen het FBP geregeld is (art. 68 lid 4).

ò

De FBE kan zelf niet aanvragen (art. 68 lid 4)

De **WBE of jachthouder of grondgebruiker** kan zelf wel een ontheffingaanvraag bij de provincie indienen (bij voorkeur via de WBE).

ò

De **grondgebruiker** dient een schademelding bij het Faunafonds in.

ò

De **provincie** beoordeelt de aanvraag. Een inspecteur van de provincie komt in principe ter plaatse de schade beoordelen.

- Is er sprake van (dreigende) belangrijke schade?
- Is er geen andere bevredigende oplossing?

Ja / nee
Ja / nee

ò

2x Ja

De **provincie** besluit de ontheffing te verlenen.

1 of 2x nee

De provincie besluit de ontheffing niet te verlenen en stelt de aanvrager en de FBE hiervan op de hoogte.

ò

De **provincie** stuurt de ontheffing rechtstreeks naar de aanvrager (ontheffinghouder). Er gaat een afschrift naar de betreffende FBE.

ò

Handhaving ontheffingvoorwaarden door de **provincie**

ò

De **ontheffinghouder** rapporteert na afloop over het gebruik van de ontheffing aan de provincie. Er gaat een afschrift naar de FBE.

3.2 Ontheffing buiten faunabeheerplan

Voor ontheffingen buiten het faunabeheerplan om geldt, ex. artikel 68.6 van de wet, dat de wildbeheereenheid of andere jachthouder zelf een ontheffing bij de provincie kan aanvragen. Grondgebruiker meldt de schade bij Faunafonds. De schade wordt ook aan de betreffende faunabeheereenheid gemeld. Zie schema 3: ontheffing buiten faunabeheerplan om.

Verplichtingen deelnemers

De deelnemers zijn gehouden de uitvoeringsregels in de toestemming en/of in het ontheffingsbesluit vermeld, in acht te nemen.

Een van de voorwaarden is dat elke deelnemer aan de betreffende faunabeheereenheid rapport uitbrengt over het gebruik van de ontheffing. De wijze van rapporteren is in dit geval als volgt:

- a. de ontheffing loopt via de FBE: normale wijze van rapportage.
- b. de ontheffing loopt buiten de FBE om (rechtstreeks naar de betreffende WBE of individuele grondgebruiker/jacht(akte)houder): de rapportage wordt rechtstreeks aan de provincie gericht, met een afschrift daarvan naar de FBE.

Voor de rapportage worden relevante gegevens over soortontwikkeling verzameld en schadegegevens bij de grondgebruiker opgevraagd. De faunabeheereenheden hebben daartoe standaard formulieren ontwikkeld. Deze moeten volledig ingevuld binnen 28 dagen na afloop van elke gebruikperiode ingediend worden bij het secretariaat van de betreffende faunabeheereenheid. Deze faunabeheereenheid zal de ingezonden rapportage samenvoegen in een totaal verslag, dat jaarlijks door de faunabeheereenheid zal worden vastgesteld en aan de provincie zal worden toegezonden.

De betreffende faunabeheereenheid kan tussentijds op grond van haar verkregen informatie met de provincie overleggen over bijstelling van de ontheffing en nadien de uitvoering evalueren en de provincie conform de wettelijke verplichting daarover rapporteren. De faunabeheereenheid behoudt zich het recht voor de toestemming tot het gebruik van de ontheffing niet af te geven indien blijkt of een ernstig vermoeden vooraf bestaat dat de gestelde voorwaarden niet zijn of dreigen te worden nageleefd.

3.3 Toezicht en handhaving

De faunabeheereenheid zal mede toezicht houden op het gebruik van de ontheffing. Indien blijkt dat niet of slechts ten dele aan de gebruiksregels wordt voldaan kan de faunabeheereenheid zelf de gegeven toestemming wijzigen dan wel intrekken. In een zodanig geval stelt zij de provincie hiervan onverwijld in kennis. Handhaving van de ontheffingsvoorwaarden is een taak en verantwoordelijkheid van de provincie. Ook de provincie kan ten allen tijde het gebruik van de ontheffing geheel of gedeeltelijk opschorten, dan wel zodanig wijzigen dat geen toestemming verleend kan worden tot gebruik hiervan door nalatige deelnemers.

De ontheffinggebruiker heeft, voor het betreden van en ten uitvoerlegging van de ontheffing op de schadepercelen of gronden waarop de ontheffing mede betrekking heeft, schriftelijke toestemming van de grondgebruiker nodig. De ondertekende schriftelijke toestemming van de grondgebruiker kan in de vorm van een standaardovereenkomst voor meerdere diersoorten en meerdere jaren door de grondgebruiker worden afgegeven. De ontheffinggebruiker dient te allen tijde de ondertekende grondgebruikerstoestemming in het veld bij zich te dragen en desgevraagd te kunnen tonen.

3.4 Voorlichting

De faunabeheereenheid kan zo nodig zelf dan wel samen met de provincie voorlichtingsmateriaal samenstellen over de uitvoering van het faunabeheerplan. Het eerste initiatief ligt hiervoor bij de provincie.

4. NATURA 2000 GEBIEDEN, INSTANDHOUDINGSDOELEN EN DE NATUURBESCHERMINGSWET

4.1 Natura 2000 gebieden / Natuurbeschermingswet 1998

In Gelderland liggen 19 Natura 2000-gebieden die bescherming genieten onder de Natuurbeschermingswet 1998. Zie tabel 4.1 voor deze Natura 2000-gebieden en in welke FBE deze liggen. Zie bijlage 4 voor de kaart met de ligging van de Natura2000 gebieden.

Voor alle 19 Natura 2000-gebieden wordt momenteel een Natura 2000-beheerplan opgesteld. In het Natura 2000 beheerplan wordt jacht, beheer en schadebestrijding als bestaand gebruik meegenomen in de voorttoets. Dit met als doel om deze maatregelen met zo min mogelijk administratieve lasten voor de burgers en de overheid uit te kunnen laten voeren. In 2008 hebben Altenburg & Wymenga en Bureau Oord Faunatechniek in opdracht van de provincie een effectenstudie uitgevoerd onder de titel: "Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden" (Altenburg & Wymenga, Veenwouden, 2008). In 2009 is dit rapport naar aanleiding van overleggen in het kader van de Natura 2000-beheerplannen geactualiseerd door de provincie (Fopma, 2009).

De effectenstudie is de basis voor de Natura 2000 beheerplannen en de onderliggende faunabeheerplannen. De Natura 2000 beheerplannen zijn bepalend voor wat wel en niet vergunningplichtig is op grond van de Natuurbeschermingswet.

1.	Natura 2000 gebied	FBE
2.	Arkemheen	Veluwe
3.	Binnenveld	Veluwe
4.	Veluwerandmeren	Veluwe
5.	Veluwe	Veluwe
6.	Landgoederen Brummen	Veluwe
7.	Uiterwaarden IJssel	Veluwe, Oost Gelderland
8.	Uiterwaarden Neder-Rijn	Veluwe, Rivierenland
9.	Uiterwaarden Waal	Rivierenland
10.	Zuider Lingedijk & Diefdijk Zuid	Rivierenland
11.	Bruuk	Rivierenland
12.	St. Jansberg	Rivierenland
13.	Loevenstein, Pompveld en Kornsche Boezem	Rivierenland
14.	Gelderse Poort	Rivierenland, Oost Gelderland
15.	Stelkampsveld	Oost Gelderland
16.	Teeselinkven	Oost Gelderland
17.	Wooldse Veen	Oost Gelderland
18.	Korenburgerveen	Oost Gelderland
19.	Bekendelle	Oost Gelderland
20.	Willinks Weust	Oost Gelderland

4.2 Relatie met faunabeheerplannen

Alvorens ontheffing kan worden verleend dient een toetsing aan de instandhoudingdoelstellingen plaats te vinden, hetgeen betekent dat de instandhoudingsdoelen voor een Natura 2000-gebied niet mogen worden aangetast. Hierbij geldt ook de externe werking van de Natuurbeschermingswet.

Eventuele verstoring of aantasting als gevolg van afschot of betreding op andere kwalificerende soorten en habitats dient hierin meegewogen te worden. De meeste vormen van jacht, beheer en schadebestrijding zijn in de voornoemde effectenstudie van Altenburg & Wymenga opgenomen.

4.3 Vergunningplicht Natuurbeschermingswet

In het faunabeheerplan is aan het eind van iedere soortenparagraaf aangegeven onder welke voorwaarden voorkomen wordt dat er een Natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd moet worden. De effectenstudie en de Natura 2000 beheerplannen zijn hiervoor de basis.

NB De toetsingen zijn nog niet allemaal in de plannen opgenomen. Dit zal wel het geval zijn in de definitieve versie van het faunabeheerplan.

Voor activiteiten die niet in het faunabeheerplan zijn opgenomen (Jacht, gebruik landelijke/provinciale vrijstelling en ontheffingen aan anderen dan de FBE) staat in het Natura 2000-plan aangegeven of er wel/niet sprake is vergunningplicht. Staat de activiteit niet in het Natura 2000 beheerplan dan is er sprake van vergunningplicht.

5. GEGEVENS EN MONITORING

5.1 Gebruikte gegevens

Plan gericht op de toekomst

Het faunabeheerplan is gericht op de toekomst en baseert zich bij de motivatie van het planmatig beheer van de soorten op de verzamelde gegevens van de afgelopen vijf perioden. De faunabeheereenheden hebben in een gezamenlijke inspanning met de wildbeheereenheden en grondgebruikers gewerkt aan de opbouw van een databank ten behoeve van het faunabeheer. Ook de komende jaren zullen gericht gegevens worden verzameld over aard, omvang en locaties van de schades, over effectiviteit van preventieve maatregelen en resultaten van het beheer, waaronder afschotaantallen. Tevens zal de uitvoering van het plan via monitoring worden gevolgd. De voorgestelde maatregelen ten aanzien van het voorkomen van schade en het duurzaam beheer van soorten zullen in de loop der jaren steeds gedetailleerd onderbouwd kunnen worden. Tevens zal het plan kunnen inspelen op toekomstige veranderingen.

Wenselijk is dat gezien het voor de komende jaren te kiezen beleid van gedifferentieerd beheer met hogere grofwildstanden ook monitoring van flora en overwinterende fauna, waarop voor een deel populatie beheerde soorten invloed uitoefenen, bij een plan gericht op de toekomst tot de mogelijkheden gaat behoren.

Toelichting op de gebruikte gegevens

Ten behoeve van het opstellen van het faunabeheerplan zijn de volgende gegevens verzameld met betrekking tot de planmatige soorten:

1. Kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten.
2. Gegevens over de schade die is veroorzaakt in de afgelopen drie tot vijf jaar, en over de belangen die zijn geschaad in dezelfde periode. Waar mogelijk en nodig zijn gegevens over langere periode opgenomen.
3. Gegevens over de handelingen die verricht zijn in de afgelopen drie tot vijf jaar om belangen te beschermen.

Ad 1 Populatiegegevens

Kwantitatieve gegevens over vogelpopulaties zijn hoofdzakelijk afkomstig uit gepubliceerde bronnen. Van een aantal vogelsoorten zijn voor de faunabeheereenheid kaarten beschikbaar gesteld met aantalschattingen van broedvogels en van andere soorten relatieve dichtheidskaarten van het voorkomen als broedvogel (SOVON Vogelonderzoek Nederland ongepubliceerd, zie ook SOVON 2002 en www.sovon.nl). In onderstaand kader is een toelichting op de relatieve dichtheidskaarten gegeven.

Verder zijn de gegevens gebruikt van de faunatellingen door de WBE's ten behoeve van de databank. De gebruikte informatie is afkomstig van gepubliceerde bronnen en voor zwanen, ganzen, smient en eenden vooral afkomstig uit de maandelijkse tellingen van watervogels (SOVON midwintertellingen, Voslamber & van Winden, 2001a, 2001b, Koffijberg *et al.*, 1997). Voor de roek is gebruik gemaakt van de provinciale telgegevens. Van kraaien zijn geen telgegevens voorhanden.

Kwantitatieve gegevens over de reeënpopulatie in het werkgebied van de faunabeheereenheden Oost Gelderland en Rivierenland zijn afkomstig van de wildbeheereenheden en de betrokken reewild adviescommissies. In de werkgebieden van de wildbeheereenheden worden in het voorjaar tellingen van reeën in de schemer georganiseerd, waarbij twee avonden en één ochtend wordt geteld.

Van de overige zoogdiersoorten waren geen gegevens over absolute aantallen beschikbaar, maar wel over dichtheden. Gegevens over dichtheden van zoogdieren zijn ontleend aan de tellingen van de Ver. Wildbeheer Veluwe (coördinatie), de Regio's van de Vereniging Het Reewild of - waar dit niet het

geval is - door de betreffende FBE. De uitvoering geschiedt binnen de WBE's.

Relatieve dichtheidskaarten

De relatieve dichtheidskaart geeft de trefkans weer om een soort (in de broedtijd, als broedvogel) binnen een kilometerblok aan te treffen. De trefkans is afhankelijk van de talrijkheid (dichtheid) van de soort. Dit verband is niet rechtlijnig, een tweemaal zo hoge trefkans betekent niet een tweemaal zo hoge dichtheid. De dichtheidskaarten geven een algemeen beeld van de talrijkheid van een soort binnen en tussen regio's. De kaarten zijn niet geschikt om dichtheden op plaatselijk niveau te herleiden. Daarnaast zijn de kaarten van afzonderlijke soorten niet vergelijkbaar.

De relatieve dichtheidskaarten zijn gebaseerd op gegevens van SOVON die verkregen zijn door middel van gestandaardiseerd veldwerk in geselecteerde kilometerblokken in de 1998-2000. Met behulp van een interpolatiemethode is voor elk kilometerblok een relatieve dichtheid berekend op basis van de aan- of afwezigheid in twaalf omliggende onderzochte kilometerblokken waarin hetzelfde hoofdbiotop aanwezig is. Afhankelijk van de soort wegen de op korte afstand gelegen kilometerblokken zwaarder mee dan de verder afgelegen hokken. Onderzochte kilometerblokken in de omgeving waarin het hoofdbiotop niet aanwezig is worden bij de berekening van het betreffende kilometerblok buiten beschouwing gelaten (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2002). De relatieve dichtheid kan variëren tussen 0 (soort ontbreekt in alle dertien meegewogen hokken) tot 1 (soort aanwezig in alle dertien meegewogen hokken).

Schadegegevens

Belanghebbenden die schade ondervinden, aangericht door beschermde inheemse diersoorten, moeten zich wenden tot het Faunafonds om schadevergoeding te krijgen. Een tegemoetkoming in schade aangericht door een beschermde inheemse diersoort aan de landbouw, de bosbouw, of visserij, wordt slechts verleend indien de grondgebruiker de schade niet had kunnen voorkomen en beperken door het treffen van maatregelen of inspanningen waartoe hij naar eisen van redelijkheid en billijkheid was gehouden. Redelijke en billijke maatregelen staan genoemd in de Beleidsregels Faunafonds. Een tegemoetkoming voor geleden schade door beschermde inheemse diersoorten, waarvoor in gevolge artikel 68 van de wet ontheffing kan worden verleend, wordt slechts toegekend, indien:

- De ontheffing op deugdelijke wijze is aangevraagd en op inhoudelijke gronden door de provincie is geweigerd.
- De ontheffing is verleend en er ondanks dat daarvan naar het oordeel van het bestuur van het Faunafonds op adequate wijze gebruik gemaakt is, bedrijfsmatige schade aan gewassen, teelten of overige producten is opgetreden.

Als een grondgebruiker geen ontheffing krachtens artikel 68 van de wet heeft aangevraagd, dan zal in beginsel geen tegemoetkoming worden verleend. Schade veroorzaakt door diersoorten waarvoor een vrijstelling geldt voor doden wordt in principe ook niet vergoed.

Gegevens en cijfers over schademeldingen en uitgekeerde schades zijn ontleend aan informatie van het Faunafonds.

Tabel 5.1 Overzicht van de wettelijke status van veel voorkomende, schade veroorzakende soorten. In **vet** de in het faunabeheerplan behandelde soorten

Soorten	Schadesoort Landelijk vrijgesteld	Schadesoort Provinciaal vrijgesteld	Wildsoort	Exoot	Bescherm de soort	VRL- soort	Rode Lijstsoort
Beverrat				X			
Boerengans							
Bosmuis	(X)*				X		
Brandgans		X			X		
Casarca					X		
Canadese gans	X				X		
Damhert					X		
Das					X		
Edelhert					X		
Ekster		X			X		
Fazant		X	X		X		
Grauwe gans		X			X	VRL	
Grijze eekhoorn				X**			
Haas		X	X		X		
Holenduif		X			X		
Houtduif	X		X		X		
Huismus		X			X		gevoelig
Indische gans				X**			
Kauw	X				X		
Knobbelzwaan		X			X		
Kolgans		X			X	VRL	
Konijn	X		X		X		gevoelig
Marterhond				X			
Meerkoet		X			X		
Moeflon				X**			
Mol	(X)				X*		
Muntjak				X			
Muskusrat				X			
Nijlgans				X			
Pallas eekhoorn				X			
Ree					X		
Rietgans		X			X		
Ringmus		X			X		gevoelig
Roek		X			X		
Rosse stekelstaart				X			
Smient		X			X	VRL	
Spreeuw		X			X		
Siberische grondeekhoorn				X			
Verwilderde duif							
Verwilderde kat							
Verwilderde nerts				X			
Veldmuis	(X)				X*		
Vos	X				X		

Wasbeer				X			
Wilde eend		X	X		X		
Wild zwijn					X		
Woelrat		X			X		
Zwarte kraai	X				X		
Zwarte zwaan				X**			

**(X) De mol, bosmuis en veldmuis zijn opgenomen in het vrijstellingsbesluit m.b.t. de artikelen 9 t/m 11 van de Flora- en faunawet. Deze soorten mogen met toegelaten middelen (hond, klemmen, kastvalletjes en hiervoor toegestane vergiften) worden bestreden, niet alleen ter voorkoming van bedrijfsmatige schade in de landbouw en bosbouw, maar bijvoorbeeld ook door particulieren.*

*** Aangewezen op basis van het Besluit wijziging Regeling beheer en schadebestrijding met ingang van 1 januari 2009.*

Voor het opstellen van het faunabeheerplan is gebruik gemaakt van jaarverslagen van de faunabeheereenheden Gelderland over de periode 2005-2008. Daarnaast is gebruik gemaakt van gegevens van het Faunafonds. Opgemerkt dient te worden dat de beschikbare schadegegevens niet altijd een goed beeld geven van de werkelijk opgetreden schade in het verleden. Beschikbaar zijn slechts de schadegevallen die geregistreerd zijn en de bedragen die zijn getaxeerd en/of uitgekeerd. Echter niet alle schade is gemeld, om verschillende redenen (o.a. Zwart- Roodzant et al. (1999), Van Enckevort & Hermans, 2001):

- Schade minder dan € 250 per bedrijf per jaar wordt niet gezien als belangrijke schade (eigen risico)
- Lange wachttijden voordat vergoedingen worden uitgekeerd
- De kans op schadevergoeding is klein
- Te veel administratieve rompslomp
- Schade is achteraf moeilijk te bewijzen, de instanties komen te laat kijken

Gegevens schadebeperkende en -voorkomende maatregelen

Informatie over preventieve en schadebeperkende maatregelen is ontleend aan de website van het Faunafonds. Informatie over getroffen maatregelen bestond uit gegevens over ontheffingverlening onder de Flora- en faunawet en de gegevens over het gebruik van de ontheffingen uit de jaarverslagen en uit de jaarlijkse terugrapportages van de faunabeheereenheden. Aanvullend is via navraag bij (vertegenwoordigers van) wildbeheereenheden informatie opgevraagd over genomen maatregelen. De gegevens van deze consultaties zijn aanvullend gebruikt op bovenstaande gegevens.

Gegevens uit ontheffingen

Gegevens over ontheffingverlening onder de Flora- en faunawet geven een indicatie van de maatregelen die genomen zijn om schade te voorkomen en te bestrijden en tevens ook over de omvang van de problematiek aangaande soorten. Met nadruk moet gezegd worden dat ze een indicatie geven, omdat afgifte van een ontheffing niet wil zeggen dat hiervan daadwerkelijk gebruik is gemaakt. De ontheffingen zijn op voorhand verleend aan de faunabeheereenheden. Wanneer er geen noodzaak was om van de ontheffing gebruik te maken, is dit gerapporteerd.

Gegevens uit jaarverslagen FBE's

Over de effectiviteit van de getroffen maatregelen om schade te voorkomen en te bestrijden zijn de laatste 5 jaar gegevens verzameld via de jaarlijkse terugrapportages. Op basis van de jaarverslagen van de faunabeheereenheden wordt inzicht gegeven in het aantal dieren dat jaarlijks in de gehele provincie wordt afgeschoten. De gegevens geven geen inzicht in het aantal dieren dat geschoten is in een eventuele bejaagbare of onbeschermd periode. Deze bevatten eveneens gegevens over de omvang en uitvoering van beheermaatregelen in lokale situaties (methodiek, soort en effectiviteit van preventieve maatregelen, de schaal waarop de maatregelen zijn getroffen en populatieomvang).

De gegevens zijn aangeleverd door grondgebruikers en wildbeheereenheden die gebruik maken van een verleende ontheffing en rapporteren over wat met de ontheffing is gedaan (welke middelen, waar, wanneer, met welke frequentie, etc.) en welke resultaten zijn behaald (voorkoming en of beperking

schade). Rapportage gebeurt door middel van standaard formulieren, opgesteld door de betreffende faunabeheereenheid.

5.2 Monitoring

Het verzamelen van gegevens (monitoring) verdient in de toekomst blijvende aandacht. De faunabeheereenheden hebben hierin een belangrijke taak. Het faunabeheerplan zal steeds na vijf jaar worden geactualiseerd. Op basis van de gegevens die verzameld worden kan de effectiviteit van de getroffen maatregelen worden geëvalueerd en het faunabeheerplan zo nodig worden gewijzigd.

De evaluatie van de voorgestelde maatregelen wordt mogelijk door inzicht te krijgen in de volgende zaken:

- Verleende ontheffingen en machtigingen (voor welke soorten, aantal ontheffingen).
- Wat is met de ontheffing en machtiging gedaan (welke middelen zijn ingezet, met welke frequentie, in welke mate, etc.).
- Veroorzaakte schade (is schade voorkomen of teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau).
- Populatieontwikkeling van betreffende soorten (is sprake van een duurzaam beheer).
- Relatie tussen schadeomvang en de regionale / lokale populatieomvang.
- De effectiviteit van getroffen maatregelen om schade te voorkomen en bestrijden.

Schadegegevens

Naast registratie van schadegegevens door middel van de standaard schadeformulieren van de faunabeheereenheid worden gegevens met betrekking tot schade ook geregistreerd bij het Faunafonds. Om voor schadevergoeding in aanmerking te komen moet de grondgebruiker een Verzoekschrift Faunaschade indienen bij Dienst Regelingen (DR) die de aanvraag ter beoordeling voorlegt aan Faunafonds. Op basis van de vragen in het verzoekschrift kan voldoende inzicht worden verschaft in vragen als: waar is schade opgetreden, hoe groot was de schade, door welke soorten is schade veroorzaakt en zijn er preventieve maatregelen genomen om schade te voorkomen.

Populatieontwikkeling

Wanneer populatiebeheer of populatiereductie van een diersoort gewenst is, is inzicht in de omvang van schade in relatie tot de aanwezige populatie in de omgeving essentieel. Zoals reeds geconstateerd, wordt schade over het algemeen goed gemonitord. Voor wat betreft gegevens over de regionale populatieomvang van soorten kan voor een aantal soorten gebruik worden gemaakt van lopende telprogramma's, waarbij absolute aantallen worden geteld (bijvoorbeeld ganzen, knobbelzwaan, smient). Bijlage 5 geeft de telgegevens van een aantal soorten voor de provincie Gelderland. Nagegaan moet worden in hoeverre (aanvullende) gebiedsdekkende tellingen (bijvoorbeeld in regio's met veel schade) voor schadeveroorzakende diersoorten wenselijk, noodzakelijk en uitvoerbaar zijn.

Voor andere soorten zijn gebiedsdekkende tellingen van aantallen praktisch vrijwel onuitvoerbaar en ook niet noodzakelijk. Het tellen van een kleiner steekproefgebied (telgebied) is dan voldoende (bijvoorbeeld konijn, haas). Tenslotte zijn er soorten die vanwege hun verborgen of nachttactieve leefwijze om specifieke telmethoden vragen (bijvoorbeeld het tellen van vossenburchten).

De provincie monitort een aantal (beleidsgevoelige) soorten (zoals overzomerende ganzen en roek).

Het is noodzakelijk de lopende telprogramma's te evalueren op hun bruikbaarheid voor de faunabeheereenheid.

Maatregelen

Gegevens over effectiviteit van de maatregelen die zijn getroffen op basis van een ontheffing zijn verzameld door middel van de standaard rapportageformulieren. Zoals eerder geconstateerd, blijven met deze methode de positieve ervaringen met preventieve middelen waarvoor geen ontheffing

noodzakelijk is (waar bijvoorbeeld een vrijstelling voor geldt) buiten beeld.

Het voorliggende faunabeheerplan heeft betrekking op een periode van vijf jaar. In het laatste jaar worden de in het plan voorgestelde maatregelen en verleende ontheffingen geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Indien nodig kunnen gedeelten ook tussentijds geëvalueerd en bijgesteld worden.

Verzamelen van gegevens

De te verzamelen gegevens verschillen per diersoort en zijn afhankelijk van de aangevraagde /verleende ontheffing en eventueel geldende vrijstellingen (zie tabel 5.2).

Tabel 5.2 Soorten waarvoor gegevens verzameld moeten worden

Diersoort	Vrijstelling doden, jacht	Ontheffing/machtiging voor
Damhert		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Edelhert		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Grauwe gans, kolgans, smient (overwinterend)		Verjaging met ondersteunend afschot
Grauwe gans kolgans, brandgans (overzomerend)		Verjaging met ondersteunend afschot Grauwe gans populatiereductie o.b.v. gebiedsplan
Haas	Bejaagbare wildsoort	Afschot schadeveroorzakende individuen buiten jachtseizoen
Knobbelzwaan		Verjaging met ondersteunend afschot
Konijn	Bejaagbare wildsoort Landelijke vrijstelling voor doden buiten seizoen ter voorkoming van landbouwschade	Afschot schadeveroorzakende individuen m.b.v. kunstlicht
Meerkoet		Verontrusten met ondersteunend afschot van 1 september tot 1 april, buiten Natura2000-gebieden en ganzenfoeragegebieden
Moeflon		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Ree		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Roek	Provinciale vrijstelling voor verstoren op schade gevoelige percelen in heel Gelderland Provinciale vrijstelling voor verjagend afschot (van zonsopkomst tot zonsondergang) op percelen met pit- en steenvruchten, van 1 mei tot 1 november	Verontrusten van 1 april-15 september Verjaging met ondersteunend afschot rest van het jaar ter bescherming van gewassen
Spreeuw	Provinciale vrijstelling voor verstoren op schade gevoelige percelen in heel Gelderland Provinciale vrijstelling voor verjagend afschot op percelen met bedrijfsmatige teelt van pit- en steenvruchten (van zonsopkomst tot zonsondergang, van 1 mei tot 1 oktober)	Verjaging met ondersteunend afschot ter bescherming van gewassen
Vos	Landelijke vrijstelling voor doden	Afschot schadeveroorzakende individuen m.b.v. kunstlicht en aardhonden
Wilde eend	Bejaagbare wildsoort Provinciale vrijstelling voor verontrusten	Verjaging met ondersteunend afschot buiten jachtseizoen. Ontheffing voor verjaging met ondersteund afschot op schadepercelen
Wild zwijn		Buiten Veluwe: afschot t.b.v. 0-stand Binnen Veluwe: afschot t.b.v. populatiebeheer en schadebestrijding
Zwarte kraai	Landelijke vrijstelling voor doden	Mogelijkheid gebruik vangkooi bij schade

De te verzamelen gegevens betreffen vooral populatie en verspreidingsgegevens, de genomen maatregelen en het effect van deze maatregelen. Tabel 5.3 geeft een overzicht van welke instanties een taak hebben bij het verzamelen en aanleveren van deze gegevens.

Een groot deel van de benodigde gegevens wordt verzameld door de FBE, via de terugrapportages van grondgebruikers/machtiginghouders.

Het gaat hierbij om gegevens als:

- Aantal verleende machtigingen
- Betreffende gewassen
- Aantal acties
- Aantal geschoten dieren
- Toegepaste preventieve maatregelen
- Beoordeling effectiviteit machtigingen
- Aantal doodgereden dieren

Gegevens over populatiegrootte en –ontwikkelingen kunnen voor vogelsoorten worden verkregen via het SOVON. Verder geven de gegevens van de KNJV en WBE's, via tellingen en/of meerjarige afschotgegevens, inzicht in grootte en toe- of afname van populaties.

Schadegegevens worden per diersoort verzameld en vastgelegd door het Faunafonds. Het effect van maatregelen is deels te beoordelen aan de hand van schadecijfers. Faunafonds heeft tevens als wettelijke taak om onderzoek naar preventieve maatregelen te stimuleren en de effectiviteit hiervan te beoordelen.

Het registreren van slachtoffers onder reeën door verkeer en verdrinking en dergelijke gebeurt nu door de personen die van de aanwijzing gebruik maken, provincie en politie. Wegbeheerders (en kanaalbeheerders) kunnen belangrijke informatie verschaffen over verkeers- en verdrinkingslachtoffers onder reeën. De FBE is voornemens om deze problematiek onder de aandacht te brengen van de beheerders.

In de provincie Gelderland is elke politieregio tevens meldpunt voor valwild / verkeerslachtoffers onder fauna. De gegevens worden verzameld en bewaard in een centrale databank.

Opmerking: Voor soorten met een vrijstelling worden in principe geen schadevergoedingen verleend en gegevens over de opgetreden schade zijn daarom niet beschikbaar. Van deze vrijstellingssoorten zijn meestal wel gegevens vanuit de WBE's bekend. Deze leggen afschot- en telgegevens jaarlijks vast en rapporteren daar ook over. Dit vormt soms een probleem bij soorten waarvoor naast een vrijstelling ook een (aanvullende) ontheffing wordt aangevraagd (bijvoorbeeld roek, vos, konijn en mogelijk in de toekomst ook zwarte kraai).

In tabel 5.3 wordt per soort de partij(en) aangegeven die voor het verzamelen van welke gegevens verantwoordelijk zijn.

Tabel 5.3 Overzicht van de per soort verantwoordelijke gegevensverzamelende partijen

Diersoort	Aantallen en verspreiding	Acties en maatregelen	Effectmeting maatregelen
Boerengans	SOVON	FBE / WBE's	FBE / WBE's
Damhert	Ver. Wildbeheer Veluwe KNJV WBE's	FBE / WBE's	Ver. Wildbeheer Veluwe FBE Faunafonds (Wegbeheerders, politie, boa's)
Edelhert	Ver. Wildbeheer Veluwe KNJV WBE's	FBE / WBE's	Ver. Reewildbeheer FBE Faunafonds (Wegbeheerders, politie, boa's)
Grauwe gans, Kolgans, Smient (overwinterend)	SOVON Alterra KNJV	FBE / WBE's	FBE LNV Faunafonds
Ganzen (overzomerend)	SOVON KNJV WBE's	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Haas	KNJV CBS	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Knobbelzwaan	SOVON KNJV WBE's	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Konijn	KNJV	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Moeflon	Ver. Wildbeheer Veluwe KNJV WBE's	FBE / WBE's	Ver. Wildbeheer Veluwe FBE Faunafonds
Nijlgans	SOVON KNJV	FBE / WBE's	FBE
Ree	Ver. Het Reewild KNJV WBE's	FBE / WBE's	Ver. Het Reewild FBE Faunafonds (Wegbeheerders, politie, boa's)
Roek	SOVON KNJV Provincie	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Spreeuw	SOVON	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Vos	KNJV WBE's	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Wilde eend	SOVON KNJV	FBE / WBE's	FBE Faunafonds
Wild zwijn	Ver. Wildbeheer Veluwe KNJV WBE's	FBE / WBE's	Ver. Wildbeheer Veluwe FBE Faunafonds (Wegbeheerders, politie, boa's)
Zwarte kraai	SOVON KNJV	FBE / WBE's	FBE Faunafonds

REFERENTIES ALGEMEEN

Beleid en wetgeving

Provincie Gelderland, 2002. Nota Flora en fauna in Gelderland, deel 1 en 2 Faunabeheer en schadebestrijding.

Boerema, L., 2008. Teksten Flora- en faunawet c.a. Editie 2009. SDU Uitgevers.

Min. van LNV. Besluit Wijziging Regeling beheer en schadebestrijding dieren.

Min. van LNV. Beleidsnota Invasieve exoten, 15 oktober 2007.

Min. van LNV. Beleidskader faunabeheer, Den Haag, 1 september 2003.

Handboeken

Den Hollander-Kamphuis, S., 2002. Handreiking Faunabeheerplan: jachthouders. Landelijk Overleg Faunabeheereenheden.

Oord, J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Literatuur

Brenninkmeijer, A. , Y. van der Heide, J.G. Oord, 2008. Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. A&W-rapport 1036. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Enckevort, R.J.J., van & M. Hermans, 2001. Wildschade blauwe bes. Een demonstratie van verjagingstechnieken voor wild bij de teelt van blauwe bes. LLTB, Tuinbouwwakorganisatie Zuid-Oost Nederland, Roermond.

Hollander, H., 2000. Ecologische Kapitaalindex Zoogdieren. Eindrapport. VZZ, Arnhem.

Teunissen, W.H., H. Schekkerman & F. Willems 2005. Weidevogels en predatie. Op zoek naar mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. SOVON onderzoeksrapport 2005/11. SOVON, Beek-Ubbergen.

Van der Jeugd H.P., B. Voslamber, C. van Turnhout, H. Sierdsema, N. Feige, J. Nienhuis & K. Koffijberg 2006. Overzomerende ganzen in Nederland; grenzen aan de groei? Sovon-onderzoeksrapport 2006/02

Zwart-Roodzant, M.H., R. Stokkers, S. Zwanenpol & H. Bosch, 1999. Wildschade in Nederland. Praktijk onderzoek voor de Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt, Lelystad.

Websites en databanken

www.lnv.nl

www.faunafonds.nl

www.gelderland.nl

WBE Databank

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Begrippen uit de Flora- en faunawet
- Bijlage 2 RvS Uitspraak Beheer ganzen Utrecht
- Bijlage 3 Herijking provinciaal faunabeheer
- Bijlage 4 Natura2000 gebieden in Gelderland
- Bijlage 5 Tellingen WBE databank

Bijlage 1 Begrippen uit de Flora- en faunawet

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen, Artikel 1

1. In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

Onze Minister: Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Faunafonds: fonds, bedoeld in artikel 83;

dieren: dieren in al hun ontwikkelingsstadia, met uitzondering van eieren;

planten: planten in al hun ontwikkelingsstadia;

producten van dieren: dode dieren, delen van levende of dode dieren en alle van dieren afgeleide producten, al dan niet in andere zaken vervat, alsmede alle zaken waarvan uit een begeleidend document, de verpakking, een merkteken of etiket of enige andere omstandigheid moet worden aangenomen dat zij afgeleide producten of delen van dieren bevatten of daaruit bestaan;

producten van planten: dode planten, delen van levende of dode planten en alle van planten afgeleide producten, al dan niet in andere zaken vervat, alsmede alle zaken waarvan uit een begeleidend document, de verpakking, een merkteken of etiket of enige andere omstandigheid moet worden aangenomen dat zij afgeleide producten of delen van planten bevatten of daaruit bestaan;

beschermde inheemse plantensoort: plantensoort aangewezen krachtens artikel 3;

beschermde inheemse diersoort: diersoort als bedoeld in artikel 4, eerste lid, of aangewezen krachtens artikel 4, tweede of derde lid;

beschermde uitheemse plantensoort: plantensoort aangewezen krachtens artikel 5;

beschermde uitheemse diersoort: diersoort aangewezen krachtens artikel 5;

wild: dieren behorende tot één der in artikel 32, eerste lid, bedoelde diersoorten, die in de voor hun aard natuurlijke vrijheid leven;

jagen: bemachtigen, doden of het met het oog daarop opsporen van wild alsmede het doen van pogingen daartoe;

jachthouder: degene die overeenkomstig het in de artikelen 33 of 34 bepaalde gerechtigd is tot het gehele of gedeeltelijke genot van de jacht;

jachtakte: akte als bedoeld in artikel 38, eerste lid, onderdeel a;

valkeniersakte: akte als bedoeld in artikel 38, eerste lid, onderdeel b;

kooikersakte: akte als bedoeld in artikel 38, eerste lid, onderdeel c;

jachtvogel: vogel met behulp waarvan de jacht krachtens artikel 50, eerste lid, mag worden uitgeoefend;

grondgebruiker: degene die gerechtigd is de grond te gebruiken, hetzij als eigenaar, hetzij krachtens een beperkt recht, hetzij krachtens een pachtovereenkomst;

faunabeheereenheid: overeenkomstig artikel 29 erkend samenwerkingsverband van jachthouders;

faunabeheerplan: overeenkomstig artikel 30 goedgekeurd faunabeheerplan;

wildbeheereenheid: een rechtspersoonlijkheid bezittend samenwerkingsverband van jacht(akte)houders en anderen dat tot doel heeft te bevorderen dat jacht, beheer en schadebestrijding, al dan niet ter uitvoering van het door de faunabeheereenheid opgestelde faunabeheerplan, wordt uitgevoerd mede in samenwerking met en mede ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders;

jachtopzichter: degene die zorg draagt voor de bescherming van de jachtbelangen van een jachthouder en tevens als buitengewoon opsporingsambtenaar belast is met de opsporing van de bij of krachtens deze wet strafbaar gestelde feiten en van de overige in de akte of aanwijzing als bedoeld in artikel 142, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering aangeduide strafbare feiten;

kooiker: degene die ingevolge het bepaalde in artikel 57 als zodanig is geregistreerd;
walvissen: baleinwalvissen en potvissen;

richtlijn 79/409/EEG: richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

richtlijn 92/43/EEG: richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206).

2. In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt mede verstaan onder:

soort: ondersoort, geografisch onderscheiden populatie van een soort of kruisingen;

planten: geënte planten;

dode dieren: geprepareerde dieren alsmede dieren die op enigerlei wijze geschikt zijn gemaakt om duurzaam te worden bewaard;

dode planten: planten die op enigerlei wijze geschikt zijn gemaakt om duurzaam te worden bewaard;

eieren: schalen van eieren;

grond: wateren;

veld: stranden, schorren, gorzen, kwelders, slikken, wadden, binnenwateren en territoriale wateren alsmede wegen en paden, voorzover deze geacht kunnen worden deel uit te maken van een voor de uitoefening van de jacht bestemd of geschikt terrein;

binnen of buiten het grondgebied van Nederland brengen: iedere handeling die is gericht op het bewerkstelligen van het binnen of buiten het grondgebied van Nederland brengen;

ten verkoop aanbieden: elke handeling die redelijkerwijs als het ten verkoop aanbieden kan worden uitgelegd waaronder het maken of doen maken van handelspubliciteit en het uitnodigen tot zaken doen.

Bijlage 2 Uitspraak RvS beheer ganzen Utrecht

Uitspraken

ZAAKNUMMER	200802524/1	
DATUM VAN UITSPRAAK	woensdag 4 februari 2009	
TEGEN	het college van gedeputeerde staten van Utrecht	
PROCEDURESOORT	Hoger beroep	
RECHTSGEBIED	Kamer 3 - Hoger Beroep - Flora- en Faunawet	

200802524/1.

Datum uitspraak: 4 februari 2009

AFDELING

BESTUURSRECHTSPRAAK

Uitspraak op het hoger beroep van:

de stichting Stichting De Faunabescherming, gevestigd te Amstelveen,

appellante,

tegen de uitspraak van de rechtbank Utrecht van 3 maart 2008 in zaak nr. 07/1712 in het geding tussen:

appellante

en

het college van gedeputeerde staten van Utrecht.

1. Procesverloop

Bij besluit van 13 maart 2007 heeft het college van gedeputeerde staten van Utrecht (hierna: het college) aan de stichting Stichting Faunabeheereenheid Utrecht (hierna: de Faunabeheereenheid) onder het stellen van voorschriften ontheffing verleend van het verbod tot het doden met het geweer van grauwe ganzen (*Anser anser*) voor de perioden van 1 april tot 1 oktober in de jaren 2007 en 2008, alsmede van het verbod tot het zoeken, schudden, rapen en met plantaardige olie insmeren of doorprikken van eieren van de grauwe gans voor de periode van 1 april 2007 tot 9 maart 2009.

Bij besluit van 26 juni 2007 heeft het college het door de stichting Stichting De Faunabescherming (hierna: De Faunabescherming) daartegen gemaakte bezwaar ongegrond verklaard.

Bij uitspraak van 3 maart 2008, verzonden op 14 maart 2008, heeft de rechtbank Utrecht (hierna: de rechtbank) het door De Faunabescherming daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard. Deze uitspraak is aangehecht.

Tegen deze uitspraak heeft De Faunabescherming bij brief, bij de Raad van State ingekomen op 9 april 2008, hoger beroep ingesteld.

Het college heeft een verweerschrift ingediend.

De Afdeling heeft de zaak ter zitting behandeld op 9 december 2008, waar De Faunabescherming, vertegenwoordigd door [secretaris], en [voorzitter], en het college, vertegenwoordigd door mr. P. Wink en drs. R. Beenen, beiden ambtenaar in dienst van de provincie Utrecht, zijn verschenen. Voorts is ter zitting gehoord de Faunabeheereenheid, vertegenwoordigd door mr. O.W. Wagenaar en ing. J. Nuijsl.

2. Overwegingen

2.1. Ingevolge artikel 9 van de Flora- en faunawet (hierna: Ffw), is het verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Ingevolge artikel 10 is het verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Ingevolge artikel 11 is het verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Ingevolge artikel 12 is het verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ingevolge artikel 68, eerste lid, aanhef en onder c, zoals dit luidde ten tijde en voor zover thans van belang, kunnen gedeputeerde staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, voor zover niet bij of krachtens enig ander artikel van deze wet vrijstelling is of kan worden verleend, ten aanzien van beschermde diersoorten, het Faunafonds gehoord, ontheffing verlenen van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 9 tot en met 12 ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

2.2. Blijkens haar statuten is het doel van De Faunabescherming de bevordering van een ethisch en wetenschappelijk verantwoord beleid en beheer van met name de in het wild levende fauna. Het werkterrein van De Faunabescherming is Nederland, maar kan zich bij uitzondering ook uitstrekken tot buiten de landsgrenzen. Ter zitting heeft De Faunabescherming onweersproken gesteld dat zij dit doel onder meer tracht te verwezenlijken door het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten, het uitgeven van een eigen blad, het onderhouden van een website en het overleggen met bestuursorganen over milieuaangelegenheden. Gelet hierop, kan niet worden staande gehouden dat De Faunabescherming niet opkomt voor een algemeen belang dat zij krachtens haar doelstelling en blijkens haar feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigt. De rechtbank heeft De Faunabescherming derhalve terecht als belanghebbende aangemerkt.

2.3. De Faunabescherming bestrijdt het oordeel van de rechtbank dat het college in redelijkheid heeft kunnen besluiten de door de Faunabeheereenheid gevraagde ontheffing te verlenen. Volgens De Faunabescherming is feitelijk ontheffing verleend met het doel de omvang van de populatie grauwe ganzen te beperken en heeft de rechtbank miskend dat artikel 9 van richtlijn 79/409/EEG (hierna: de Vogelrichtlijn) en artikel 68 van de Ffw aan ontheffingverlening voor dergelijk populatiebeheer in de weg staan. Zij stelt dat ontheffingverlening met als doel populatiebeheer ingevolge de Ffw en het Besluit beheer en schadebestrijding dieren ten aanzien van verschillende grote hoefdieren is geoorloofd, maar dat artikel 9 van de Vogelrichtlijn ontheffingverlening met dat doel ten aanzien van vogels niet toestaat. Artikel 68 van de Ffw en artikel 9 van de Vogelrichtlijn brengen mee dat slechts ontheffing mag worden verleend voor maatregelen die ertoe strekken vogels te weren of te verjagen van plaatsen waar zij belangrijke schade zouden kunnen aanrichten, aldus De Faunabescherming.

2.3.1. Met de rechtbank wordt overwogen dat, anders dan De Faunabescherming kennelijk meent, ontheffing is verleend met als doel het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, zoals bedoeld in artikel 68, eerste lid, aanhef en onder c van de Ffw. De op grond van de ontheffing in te zetten middelen om die schade te voorkomen, omvatten populatiereducerende maatregelen. Het betoog van De Faunabescherming dat de rechtbank heeft miskend dat artikel 9 van de Vogelrichtlijn en artikel 68 van de Ffw ten aanzien van vogels aan ontheffingverlening met als doel populatiebeheer in de weg staan, berust derhalve op een onjuiste lezing van de aangevallen uitspraak. Dit betoog faalt.

2.3.2. Voor zover De Faunabescherming heeft bedoeld te betogen dat artikel 9 van de Vogelrichtlijn en artikel 68 van de Ffw aan ontheffingverlening in de weg staan, omdat populatiereducerende maatregelen als middel ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen niet zijn geoorloofd en bovendien in dit geval andere bevredigende oplossingen voorhanden zijn, wordt als volgt overwogen.

Ingevolge artikel 9, eerste lid, aanhef en onder a, tweede streepje, van de Vogelrichtlijn, mogen de lidstaten, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, afwijken van de artikelen 5, 6, 7 en 8 ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

Deze bepaling is geïmplementeerd in artikel 68 van de Ffw. Niet is gebleken dat dit niet op een juiste wijze is geschied. Dit brengt mee dat de rechtbank het in bezwaar gehandhaafde besluit tot ontheffingverlening terecht aan de hand van artikel 68 van de Ffw heeft beoordeeld. Gelet op het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (hierna: het Hof) van 11 juli 2002 (arrest C-62/00, Marks & Spencer, Jur. 2002, blz. I-6325), laat dit evenwel onverlet dat dit artikel ook na implementatie moet worden uitgelegd en toegepast in het licht van artikel 9, eerste lid, aanhef en onder a, tweede streepje, van de Vogelrichtlijn.

2.3.3. Ten aanzien van de in artikel 9 van de Vogelrichtlijn geboden mogelijkheid voor de lidstaten om af te wijken van in die richtlijn neergelegde verbodsbepalingen, heeft het Hof in zijn arrest van 8 juni 2006 (arrest C-60/05, WWF Italia e.a., Jur. 2006, blz. 5083) in overweging 34 onder verwijzing naar eerdere jurisprudentie overwogen dat, aangezien het hier gaat om een uitzonderingsregeling, die strikt moet worden uitgelegd en volgens welke voor elke afwijking de autoriteit die het besluit neemt moet bewijzen dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, de lidstaten moeten waarborgen dat elke ingreep die de beschermde soorten raakt slechts wordt toegestaan op basis van besluiten die steunen op een nauwkeurige en treffende motivering welke verwijst naar de in artikel 9, eerste en tweede lid, van de Vogelrichtlijn opgesomde redenen, voorwaarden en vereisten.

2.3.4. Het college heeft het in bezwaar gehandhaafde besluit gemotiveerd met verwijzing naar het Faunabeheerplan Utrecht 2004 - 2008 en het daarbij behorende appendix. Hieruit komt naar voren, samengevat weergegeven, dat zich ten aanzien van de populatie grauwe ganzen in de provincie Utrecht sinds enige jaren een spectaculaire groeitrend voordoet. De ontwikkeling van door grauwe ganzen veroorzaakte schade is bovendien zodanig, dat een spoedig ingrijpen in de vorm van populatiebeheer gewenst is. Aannemelijk is dat het terugbrengen van de overzomerende populatie aan het verminderen van door grauwe ganzen veroorzaakte schade zal bijdragen. Als uitgangspunt wordt hierbij gehanteerd dat de populatie wordt teruggebracht tot de circa 4300 exemplaren die deze in 1998 telde, omdat de destijds veroorzaakte schade acceptabel wordt bevonden. Om deze populatieomvang te bereiken is gedurende drie jaren een populatiereductie van 2800 exemplaren per jaar noodzakelijk. Het verwijderen van volwassen exemplaren uit de populatie wordt in het Faunabeheerplan beschouwd als de meest effectieve methode om de gewenste populatieomvang te bereiken en aldus belangrijke schade aan gewassen te voorkomen.

2.3.5. Evenals de rechtbank, ziet de Afdeling geen reden te twijfelen aan de juistheid van de in het Faunabeheerplan en het appendix neergelegde conclusies. Op grond van die conclusies heeft het college in dit geval een oorzakelijk verband tussen het aantal grauwe ganzen en de veroorzaakte schade in de provincie aannemelijk mogen achten. Tegen deze achtergrond heeft de rechtbank, onder verwijzing naar de uitspraak van de Voorzitter van de Afdeling van 9 maart 2006 (zaak nr. 200601692/1), terecht overwogen dat populatiereducerende maatregelen als middel ter voorkoming van die schade gerechtvaardigd kunnen zijn.

2.3.6. De rechtbank heeft voorts terecht geen grond gezien voor het oordeel dat het college zich niet in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat in dit geval ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen geen andere bevredigende oplossingen, zoals verjaging of verstoring, dan populatiereducerende maatregelen bestonden. Hierbij wordt in aanmerking genomen dat het college ter zitting onweersproken heeft gesteld dat reeds bij de totstandkoming van het Faunabeheerplan en het appendix is geconcludeerd dat geen andere bevredigende oplossingen beschikbaar waren. Voorts wordt meegewogen dat, zoals het college eveneens ter zitting heeft gesteld, in het verleden toegepaste alternatieve methoden om schade te voorkomen niet effectief gebleken zijn.

De verwijzing naar het rapport van SOVON Vogelonderzoek Nederland baat De Faunabescherming in dit verband niet. Weliswaar worden in de door De Faunabescherming overgelegde passages uit dat rapport kanttekeningen geplaatst bij de effectiviteit van onder meer afschot om tot populatiereductie te komen, maar uit die passages kan niet worden afgeleid dat in het voorliggende geval ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen andere bevredigende oplossingen dan populatiereducerende maatregelen bestaan.

2.3.7. Ten aanzien van het betoog van De Faunabescherming dat de verleende ontheffing ten onrechte niet is beperkt tot maatregelen op of nabij percelen ten aanzien waarvan zich een

concrete dreiging van belangrijke schade voordeed, wordt overwogen dat, gelet op het door het college aan het in bezwaar gehandhaafde besluit ten grondslag gelegde Faunabeheerplan en het daarbij behorende appendix, aannemelijk is dat de dreiging van schade zich in de gehele provincie Utrecht voordeed. Onder die omstandigheden heeft de rechtbank terecht geen grond gezien voor het oordeel dat niet in de gehele provincie maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade mochten worden genomen.

2.4. Gelet op het vorenoverwogene is de rechtbank terecht tot het oordeel gekomen dat het college in redelijkheid tot het verlenen van de ontheffing met daaraan verbonden voorschriften heeft kunnen besluiten.

2.5. Het hoger beroep is ongegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd.

2.6. Voor een proceskostenveroordeling bestaat geen aanleiding.

3. Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Recht doende in naam der Koningin:

bevestigt de aangevallen uitspraak.

Aldus vastgesteld door mr. D.A.C. Slump, voorzitter, en mr. C.J.M. Schuyt en mr. K.J.M. Mortelmans, leden, in tegenwoordigheid van mr. A.M.E.A. Neuwahl, ambtenaar van Staat.

w.g. Slump w.g. Neuwahl

voorzitter ambtenaar van Staat

Uitgesproken in het openbaar op 4 februari 2009

280-546.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.

Bijlage 3 Herijking provinciaal faunabeheer

Herijking provinciaal faunabeheer (5^e concept 21-11-2008, A. Fopma, Provincie Gelderland)

Inleiding

Op 1 april 2002 trad de Flora- en faunawet in werking. Hierdoor kregen GS bevoegdheden op het gebied van faunabeheer en schadebestrijding. Om invulling aan deze bevoegdheden te geven hebben GS op oktober van datzelfde jaar een beleidsnota Flora en fauna Gelderland vastgesteld. Naast de genoemde wettelijke taken geeft het eerste deel van deze nota ook sturing aan de inzet van de middelen voor soortbescherming, waaronder de subsidiering van biotoopverbeterende maatregelen.

Inmiddels zijn zes jaar verstreken en kan er geconstateerd worden dat de uitvoering van de beleidsnota goed op gang is gekomen. Ten behoeve van de sluiting van de jacht bij bijzondere weersomstandigheden is een intern draaiboek opgesteld. Vanwege de zachte winters van de afgelopen jaren is er van dit draaiboek nog geen gebruik gemaakt. Er is een verordening vastgesteld, die het grondgebruikers toestaat om bepaalde beschermde diersoorten ter voorkoming van landbouwschade opzettelijk te verstoren of zelfs onder voorwaarde te doden. Voor deze soorten hoeft dus geen aparte ontheffing te worden aangevraagd. Er zijn drie samenwerkingsverbanden van jachthouders opgericht: Veluwe, Rivierengebied en Oost Gelderland, die door GS zijn erkend en die zorg dragen voor een planmatige en gecoördineerde aanpak van de schadebestrijding en het faunabeheer. In de besturen van deze faunabeheereenheden participeren jagers, landbouwers en terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties. GS hebben er op hun beurt voor gezorgd dat deze faunabeheereenheden structureel in financiële zin worden ondersteund. Voor hun werkgebieden hebben de drie faunabeheereenheden faunabeheerplannen opgesteld, die eind 2004 door GS zijn goedgekeurd. Daardoor kon in een keer voor een groot aantal soorten een meerjarige ontheffing voor schadebestrijding met geweer worden afgegeven. Het aantal ontheffingaanvragen is daardoor en door de totstandkoming van een landelijke en provinciale vrijstelling sterk gedaald. Het aantal aanvragen zakte van 338 in 2002 naar 63 in 2007, wat een aanzienlijke beperking van de werkdruk voor het provinciaal apparaat betekent. Nieuwe aanvragen worden ruim binnen de termijn die de AWB stelt afgehandeld en lopende ontheffingen kunnen zelfs binnen twee werkdagen worden aangepast. Ook de juridische houdbaarheid van de provinciale besluiten is goed.

Het merendeel van de bezwaren is ongegrond verklaard, deels na een verbeterde motivering. Door beroep en voorlopige voorzieningsprocedures konden ontheffingen vaak zodanig aangepast worden, dat zij uiteindelijk in stand bleven.

Aan de organisatorische kant lijkt de uitvoering van de Flora- en faunawet goed te lopen. In 2009 lopen de huidige faunabeheerplannen af en moeten er nieuwe plannen door de provincie goedgekeurd worden. De faunabeheereenheden zijn daarom onlangs gestart met het actualiseren van de plannen. Het is daarom een goed moment om te kijken of er met betrekking tot de schadesoorten ontwikkelingen hebben voorgedaan, die ons nopen het huidige beleid, zoals verwoord in de Nota Flora en Fauna in Gelderland, te herzien. In deze notitie wordt daarom kort op de soortgroepen ingegaan die reeds in de beleidsnota uit 2002 aan de orde zijn gekomen. Waar nodig worden aanbevelingen gedaan voor aanpassing van het beleid, dat uitgewerkt kan worden in de provinciale vrijstellingsverordening dan wel in de nieuwe generatie faunabeheerplannen of in andere provinciale beleidsvelden. Achtereenvolgens komen de volgende soortengroepen aan bod: reigers en aalscholvers, kraaiachtigen, zangvogels, overwinterende ganzen en smienten, zomerganzen en knobbelzwanen, hoefdieren, vos, marterachtigen en knaagdieren.

Tot slot is een kleine paragraaf toegevoegd over jacht en schadebestrijding in Natura2000-gebieden. De Minister is namelijk voornemens om de jacht weer te openen in Wetlands en Vogelrichtlijngebieden. Het betekent dat jacht net zoals schadebestrijding zal moeten worden afgewogen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Onlangs is een nota over dit onderwerp gereed gekomen, waarvan de belangrijkste punten in deze notitie zijn overgenomen.

Reigers en aalscholvers

Blauwe reiger en aalscholver zijn algemene vogelsoorten, die schade kunnen veroorzaken in viskwekerijen. Bij de totstandkoming van de beleidsnota in 2002 is daarom gesproken over de positie van deze twee soorten. Uit de schadehistorie bleek dat er slechts incidenteel sprake was van schade, waarbij het de vraag was of er in die gevallen voldoende faunawerende maatregelen getroffen waren. De noodzaak van een planmatige aanpak van de schadebestrijding in een faunabeheerplan ontbrak derhalve. Er is daarom indertijd voor gekozen om geen vrijstelling voor het opzettelijk verstoren te verlenen en om geen ontheffingen op voorhand te verlenen voor afschot. Dergelijke aanvragen worden individueel beoordeeld. Dit blijkt achteraf een goede keuze te zijn geweest. In de afgelopen periode zijn er twee aanvragen voor schadebestrijding met geweer ingediend, die allen zijn afgewezen, omdat het geen wettelijk belang betrof, waarvoor de provincie ontheffing kan verlenen. In alle gevallen ging het namelijk om schade door aalscholvers in hengelsportvijvers van recreatiebedrijven. Kweekvijvers ten behoeve van visteelt lijken in Gelderland niet meer voor te komen.

Advies

Het advies ten aanzien van aalscholver en blauwe reiger is om het huidige beleid ongewijzigd te laten. Schadegevallen worden individueel beoordeeld en er worden geen ontheffingen op voorhand verleend voor afschot.

Kraaiachtigen

Kraaiachtigen kunnen schade veroorzaken in de landbouw. Het gaat hier om algemene soorten, die met name schade doen in granen, maïs en fruit (knoppen maar met name rijpende vruchten). Bij de totstandkoming van de beleidsnota in 2002 is eveneens over de positie van deze soorten gesproken.

Voor ekster en Vlaamse gaai gold hetzelfde als voor de hierboven genoemde visetende soorten. De schade was incidenteel en/of slecht gedocumenteerd en de noodzaak van een planmatige aanpak ontbrak. Er is hier gekozen om voor het opzettelijk verstoren -waar wettelijk mogelijk- een vrijstelling te verlenen maar om geen ontheffingen op voorhand te verlenen voor afschot. Dergelijke aanvragen worden individueel beoordeeld. Deze keuze heeft ook hier goed uitgepakt. Afgelopen 5 jaar zijn er slechts 3 ontheffingen voor afschot verleend van ekster en 8 voor verstoring en afschot van Vlaamse gaai. In alle gevallen ging het om schade in de fruitteelt. In dezelfde periode varieerde de door het Faunafonds jaarlijkse uitgekeerde schadevergoeding van € 860 tot € 4.122 voor de ekster en van € 567 tot € 5.067 voor de Vlaamse gaai. De jaarlijkse fluctuaties zijn echter groot; een toename van de schadeomvang kan derhalve niet geconstateerd worden. In de beleidsnota van 2002 is aangegeven dat bij een eerste evaluatie opnieuw gekeken zal worden naar de positie van de ekster. Het mag duidelijk zijn dat van veelvuldig belangrijke schade geen sprake is. Er is derhalve geen onderbouwing om voor deze soort een vrijstelling te verlenen voor schadebestrijding met geweer.

Voor zwarte kraai, kauw en roek lag de situatie anders. Van deze soorten was bekend dat zij wel veelvuldig belangrijke schade veroorzaakten. Er is daarom gekozen om voor deze soorten een vrijstelling voor schadebestrijding met het geweer te verlenen. Doordat de Minister van LNV in 2004 echter de zwarte kraai en kauw op de lijst van landelijke vrijstelling plaatste, moest de provinciale vrijstellingsverordening tussentijds worden herzien. Daardoor geldt er nu alleen nog een vrijstelling voor de roek. In de periode van 1 mei tot 1 oktober kan het geweer voor deze soorten worden ingezet ter bestrijding van schade aan rijpend fruit. De aanvangsdatum van 1 mei is tot stand gekomen op aandringen van Provinciale Staten. Het is echter de vraag of dit terecht is. Het Handboek Faunaschade van het Faunafonds vermeldt de zomer als schadepriode. Dat is logisch, aangezien het vroegste fruit, kersen, pas vanaf 1 juni afrijpt aan de bomen. Voor de roek blijkt uit de schademeldingen bij het Faunafonds dat de schadepriode waarschijnlijk nog later aanvangt. Dat hangt samen met het feit dat deze soort het vooral op peren en appels heeft gemunt. De eerste

schademeldingen in de periode 2003-2007 zijn van na 15 juli. Het merendeel van de meldingen komt zelfs uit de maanden augustus en september. Er is dus alle reden om kritisch naar de aanvang van de vrijstellingsperiode voor roeken te kijken en deze in overstemming te brengen met de periode dat er daadwerkelijk schade optreedt. Daar komt bij dat de roek een vrij late broeder is en tot 15 juli nog jongen in het nest kan hebben. Bij afschot van de oudervogels zullen die verhongeren, wat vanuit een ethisch oogpunt ongewenst is.

Roeken doen ook schade in granen en maïs. Daarvoor is gekozen voor een planmatige aanpak via het faunabeheerplan. Op basis van de schadehistorie zijn meerjarige ontheffingen voor afschot op het schadeperceel verleend. Aan de ontheffingen zijn voorwaarden verbonden, die de instandhouding van de soort moeten garanderen. Zo dient een afstand van 500 m in acht worden genomen rondom broedkolonies van roeken. Dit systeem werkt goed. Bij nieuwe schadegevallen kunnen de lopende ontheffingen binnen twee werkdagen aangepast worden. De voorwaarde om een zone van 500 m in rondom een kolonie in acht te houden kan wel versoepeld worden. De voorwaarde geldt nu voor het gehele jaar maar in feite is alleen de broedperiode van belang.

Daarnaast kunnen roekenkolonies nabij bebouwing behoorlijk wat lawaaioverlast veroorzaken. Uit jurisprudentie is gebleken dat deze overlast niet als een bedreiging voor de volksgezondheid kan worden beschouwd. GS hebben dus geen bevoegdheid in dergelijke gevallen ontheffing voor schadebestrijding te verlenen. De Minister van LNV kan dit echter op basis van art. 75 van de Flora- en faunawet wel. Daarvoor dient in overleg met de provincie door de gemeente (gemeenten) een roekenbeschermingsplan te worden opgesteld, waardoor nestgelegenheden elders in de gemeente beschermd worden. Vestiging binnen de bebouwing is namelijk vaak het gevolg van verlies aan broedgelegenheid buiten de bebouwde kom door de kap van de betreffende nestbomen. De provincie heeft in verband hiermee een voorlichtingsfolder ontwikkeld naar Brabants voorbeeld. Het gemeentelijke samenwerkingsverband in de Achterhoek heeft een zogenaamd instapplan ontwikkeld voor het opstellen van een roekenbeschermingsplan. Dit plan kan ook buiten deze regio worden gebruikt. \

Er zijn signalen dat in bepaalde delen van Gelderland de aantallen roeken aan het afnemen is. Dat hoeft op zichzelf nog niet erg te zijn. De soort is de afgelopen jaren sterk in aantal toegenomen. Elke soort zal na een piek weer in aantal afnemen om op een gegeven moment in aantal min of meer stabiliseren. Er is echter wel een onderzoek uitgezet om de standontwikkeling van de roek beter in beeld te brengen. Dit onderzoek zal eind 2008 worden afgerond. Op basis hiervan zal opnieuw naar het roekenbeleid gekeken moeten worden.

In het kader van de landelijke vrijstelling voor kauw en zwarte kraai uit 2004 was tot voor kort het gebruik van vangkooien toegestaan. Brussel heeft het rijk echter aangegeven dat het middel verboden moet worden, omdat het een aselektief vangmiddel betreft. De wet is hierop al aangepast. Het Besluit beheer en schadebestrijding volgt nog. Het ligt in de lijn der verwachting dat de provincie dan voor de inzet van dit middel kan ontheffen. Gezien de aard van het middel is een planmatige aanpak gewenst. Opname in het faunabeheerplan is daarom logisch. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de oude conceptteksten uit de eerste generatie beheerplannen die door de komst van de landelijke vrijstelling overbodig werden.

Advies

Het advies is om het beleid voor de kraaiachtigen vooralsnog niet te wijzigen, met uitzondering van de vrijstelling van roek voor schadebestrijding met het geweer in de fruitteelt. Gelet op de periode waarin er daadwerkelijk schade optreedt en het feit dat roeken nog tot 15 juli jongen hebben wordt voorgesteld de periode van de roek te laten aanvangen per 15 juli.

De ontwikkeling van de roekenstand in de afgelopen periode wordt thans in beeld gebracht. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek kunnen voorstellen volgen voor verdere beleidswijzigingen.

Vooruitlopend op de wijziging van het Besluit Beheer en Schadebestrijding is het gewenst dat eventuele inzet van kraaienvangkooien in het faunabeheerplan worden opgenomen.

Zangvogels

Ook een aantal zangvogels kunnen schade veroorzaken in de landbouw. Het gaat hier met name om schade aan rijpend fruit door spreeuw, merels, zanglijsters, mezen en vinken. Bij de totstandkoming van de beleidsnota in 2002 zijn ook deze soorten aan bod gekomen. De schade van merels, zanglijsters, mezen en vinken was incidenteel en/of slecht gedocumenteerd, waardoor de noodzaak van een planmatige aanpak ontbrak. Aangezien er voor deze soorten geen wettelijke mogelijkheid bestaat tot vrijstellen, is voor deze soorten bepaald dat in voorkomende gevallen er ontheffing verleend kan worden voor opzettelijk verstoren. De afgelopen jaren is de uitgekeerde schade van zangvogels flink toegenomen, hoewel het nog steeds om een beperkt aantal schadegevallen gaat. De stijging wordt mede veroorzaakt door de hoge prijs die afgelopen jaren voor fruit wordt betaald. Het Faunafonds heeft echter besloten om bij schade van deze soorten een tegemoetkoming te blijven geven zonder dat er preventieve maatregelen moeten zijn getroffen of afschot gepleegd. In juridische zin is er derhalve een andere bevredigende oplossing en hoeft ons beleid geen aanpassing. Wel is het Faunafonds een onderzoek naar het voorkomen en beperken van mezenschade gestart.

Van de spreeuw was bekend dat deze veelvuldig belangrijke schade in pit- en steenvruchten kan veroorzaken. Onder de oude Vogelwet zijn hiervoor ook vergunningen verleend. Er is daarom gekozen om voor deze soort een vrijstelling voor schadebestrijding met het geweer te verlenen in de periode van 1 mei tot 1 oktober. De aanvangsdatum van 1 mei is tot stand gekomen op aandringen van Provinciale Staten. Het is echter de vraag of dit terecht is. Het Handboek Faunaschade van het Faunafonds vermeldt voor de spreeuw de zomer als schadeperiode. Dat is logisch, aangezien het vroegste fruit, kersen, pas vanaf 1 juni afrijpt aan de bomen. De vergunningen onder de oude Vogelwet gingen ook altijd met die datum in. Er is dus alle reden om kritisch naar de aanvang van de vrijstellingsperiode voor spreeuwen te kijken en deze in overstemming te brengen met de periode dat er daadwerkelijk schade optreedt.

Advies

Het advies is om het beleid voor de zangvogels vooralsnog niet te wijzigen, met uitzondering van de vrijstelling van de spreeuw voor schadebestrijding met het geweer in de fruitteelt. Gelet op de periode waarin er daadwerkelijk schade optreedt, wordt voorgesteld de periode te laten aanvangen per 1 juni.

Overwinterende ganzen en smienten

In de winterperiode verblijven er langs de grote rivieren en de randmeren grote aantallen watervogels. Dat is een van de redenen dat grote delen van deze gebieden zijn aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn. Bij de totstandkoming van de beleidsnota in 2002 werd aan deze pleisterfunctie nog voorrang gegeven en is vermeld, dat er geen ontheffingen voor afschot verleend zullen worden voor schadebestrijding van overwinterende ganzen en smienten. Als gevolg van het landelijke Beleidskader Faunabeheer is dit beleid per 1 december 2003 gewijzigd. Vanwege de toenemende schadeomvang en het feit dat een aantal soorten in internationaal opzicht niet bedreigd zijn, is besloten schadebestrijding van grauwe gans, kolgans en smient alsnog mogelijk te maken. In 2003 is alleen ontheffing verleend voor schadebestrijding op percelen met kwetsbare teelten als pas ingezaaid grasland, wintergraan en groenten. Het jaar erop (28 september 2004) zijn speciale foerageergebieden aangewezen, waar de betreffende soorten opgevangen kunnen worden en is ontheffing verleend om daarbuiten schadebestrijding te laten plaatsvinden. In Gelderland overlappen deze foerageergebieden grotendeels met de Vogelrichtlijngebieden, waar eveneens geen schadebestrijding mag plaatsvinden. De strategie is erop gericht om de ganzenvraat te concentreren,

in de hoop hiermee aan de groeiende omvang van schadevergoedingen een eind te maken. In 2005 en 2006 is de begrenzing van de foerageergebieden nog een keer herzien en alle aan Gelderland toebedeelde hectares belegd. Sinds 2006? kunnen de agrariërs binnen de foerageergebieden ook een opvangovereenkomst afsluiten, waar een relatief gunstige vergoeding tegenover staat. In het kader van programmabeheer zijn er inmiddels verschillende ganzenpakketten voor grasland en voor akkers ontwikkeld. Het animo voor deelname onder de agrariërs in Gelderland is hoog.

Ten einde dit nieuwe beleid te kunnen evalueren is er door het Ministerie van LNV in samenwerking met het Faunafonds een groot onderzoek opgestart: daarin wordt niet alleen naar de effectiviteit van het nieuwe beleid gekeken, maar ook naar neveneffecten, zoals mogelijke grondwaardedaling binnen de aangewezen foerageergebieden. De eindrapportage van dit onderzoek zal naar verwachting pas in 2009 plaatsvinden. Het is derhalve nu nog te vroeg om hieraan consequenties voor de uitvoering te verbinden.

Advies

Het is nu te vroeg om te zeggen of het beleid ten aanzien van de overwinterende ganzen en smienten moet worden aangepast. Pas aan het begin van 2009 zal er een landelijke evaluatie van dit beleid worden afgerond. Dan moet ook duidelijk zijn waardoor bij een relatief hoog afschot er in Gelderland nog zoveel ganzen buiten de foerageer- en Vogelrichtlijngebieden verblijven. De afronding van het evaluatieonderzoek komt te laat om meegenomen te worden bij het opstellen van de nieuwe faunabeheerplannen. Dat betekent dat, indien er beleidswijzigingen nodig blijken, de plannen tussentijds moeten worden aangepast.

Overzomerende ganzen en knobbelzwanen

De aantallen overzomerende ganzen zijn de afgelopen periode toegenomen; zo ook de schade die ze in de landbouw aanrichten. Belangrijkste factor is de grauwe gans. Het beeld in Gelderland voor deze soort is genuanceerd: in bepaalde gebieden, zoals de Ooijpolder lijken ze de grenzen van hun groei bereikt te hebben, terwijl elders, bijvoorbeeld in de Bommelerwaard, de aantallen nog steeds toenemen. Aantallen zijn echter niet recht evenredig met de schadeomvang. Dat maakt de relatie complex.

Ook andere ganzensoorten komen eraan. Er zijn al grote aantallen nijlganzen, maar ook kolgans, brandgans, Indische gans en Canadese gans nemen in aantal toe. Aangezien kolgans en brandgans van nature hier alleen in de winter voorkomen zijn al deze soorten in de zomerperiode als exoot te beschouwen. Daar komt bij dat een deel van de grauwe ganzen niet wild is. Het gaat om witte boerenganzen en om kruisingen met de wilde vorm. Uit tellingen komt naar voren dat zij plaatselijk al meer dan 30% van het bestand uitmaken. Dat is vanuit soortbescherming een ongewenste ontwikkeling.

Het provinciale beleid maakt schadebestrijding op de percelen door middel van afschot mogelijk als ook aanvullende maatregelen om de populatie te reguleren. Daarvoor is het wel noodzakelijk dat er een regionale uitwerking komt van het vigerende faunabeheerplan. Daar heeft het echter tot nu toe aan ontbroken.

In het kader van het landelijk beleidskader faunabeheer zijn de verschillende partners overeengekomen dat verdergaande maatregelen noodzakelijk zijn en dat voor exoten en boerenganzen naar een nulstand gestreefd moet worden. Maatwerk is noodzakelijk en zal door de provincies in samenwerking met de faunabeheereenheden geleverd worden.

Uit de in opdracht van LNV opgestelde handreiking komt naar voren dat eieren rapen en/of schudden in grote onoverzichtelijke natuurgebieden geen effectieve maatregel is. Meer dan 95% van de nesten moet namelijk gevonden worden. Wel kan vangen van ruiende ganzen met netten effectief zijn. Dit stemt overeen met de ervaringen in Gelderland en Utrecht. Daarnaast is duidelijk naar voren gekomen dat om een snelle groei van de populatie te voorkomen broedgebieden ruimtelijk gescheiden moeten zijn van de opgroeigebieden van jongen. Extra foerageergebied in natuurgebied aanleggen, zoals veel agrariërs wensen, is dus een contraproductieve maatregel.

In het nieuwe faunabeheerplan (of in een uitwerking ervan) zal op basis van de ontwikkeling van populaties en schade aangegeven moeten worden, waar welke maatregelen noodzakelijk zijn. Het is van belang om snel met pilots aan te vangen. De provincie zal moeten faciliteren als er extra financiële middelen nodig zijn bij het opstellen van het faunabeheerplan en bij de uitvoering (met name het vangen). Naast ontheffingen zullen er ook aanwijzingen voor de exoten afgegeven moeten worden. Door een nieuwe interpretatie van de wet is dat noodzakelijk geworden (zie ook bij hoefdieren).

Er zijn initiatieven om snel met een pilot in het Rivierengebied te starten. Naast aantalregulatie zal in dat kader ook aandacht geschonken worden aan inrichtingsmaatregelen van natuurgebieden, met name op de overgang naar agrarisch gebied, en naar de wenselijkheid van stroken opvanggebied, met name daar waar uit ethisch oogpunt afschot van ganzen niet wenselijk is. Deze en andere pilots kunnen bouwstenen opleveren voor een flankerend beleid

De aantallen knobbelzwanen en ook de landbouwschade die door soort veroorzaakt wordt, heeft zich de afgelopen jaren gestabiliseerd. Er is derhalve geen aanleiding om het beleid ten aanzien van de knobbelzwanen op dit punt te wijzigen.

Een nieuw probleem is de vervuiling van recreatiestranden met uitwerpselen door pleisterende watervogels. Meestal gaat het om ganzensoorten maar soms ook om knobbelzwanen. Daar waar er uitwijkmogelijkheden voor deze dieren aanwezig zijn is verstoren een optie. Daartoe kan op grond van schade aan water ontheffing verleend worden voor het gebruik van het ansiapistool. Een planmatige aanpak is vereist, daarom ligt opname in het faunabeheerplan in de rede. Recreatieschappen en faunabeheereenheden dienen hiertoe met elkaar in overleg te gaan.

Advies

Gelet op de recente ontwikkelingen is het noodzakelijk dat er bij het nieuwe faunabeheerplan een goede uitwerking van het onderdeel zomerganzen wordt opgesteld, zowel voor de grauwe gans als voor de aanwezige exoten. Daarvoor is het gewenst dat er vooruitlopend hierop reeds onder het vigerende plan pilots gestart worden, met name met het oog op het reguleren van exoten en boerenganzen in de uiterwaarden door middel vangen met netten. De provincie zal de vigerende ontheffingen moeten wijzigen en aanwijzingen voor de exoten moeten afgeven (dit laatste in verband met een gewijzigde interpretatie van de wet). Tegelijkertijd zal de provincie onderzoeken of er aanvullend beleid noodzakelijk is ten aanzien van inrichting van natuurgebieden en ganzenopvang in agrarisch gebied.

Het beleid ten aanzien van de knobbelzwaan hoeft niet te worden gewijzigd.

In verband met de overlast van ganzen en zwanen op recreatiestranden kan verjaging met behulp van het ansiapistool aan de orde zijn. Dit onderdeel dient eveneens in het faunabeheerplan te worden uitgewerkt. Overleg tussen de recreatieschappen en de faunabeheereenheden is daarvoor noodzakelijk.

Hoefdieren

In Gelderland komen een groot aantal soorten inheemse wilde hoefdiersoorten voor: edelhert, damhert, ree en wild zwijn. Daarnaast kennen we exoten als moeflon en muntjak en worden in bepaalde natuurgebieden paarden en runderen als grazers ingezet. Aangezien deze notitie zich beperkt tot soorten die onder de werking van de Flora- en faunawet vallen, zal aan de laatste groep geen aandacht worden besteed.

Het voorkomen van edelhert, damhert en wild zwijn in het wild is met name beperkt tot de Veluwe. Daarbuiten wordt een nulstand nagestreefd. Het ree komt in de gehele provincie voor. De stand van al deze soorten worden gereguleerd. Er wordt uitgegaan van een draagkrachtmodel. Afhankelijk van een gemiddeld voedselaanbod over een reeks van jaren wordt een voorjaarstand berekend, waarop elk

jaar de populatie door middel van afschot wordt teruggezet. Redenen voor het reguleren van de populatie kunnen zijn: de invloed op de vegetatieontwikkeling, voorkomen en beperken van landbouwschade en verkeersongevallen en andere vormen van overlast en het beperken van het veterinaire risico van overdracht van ziektes.

Het beleid van de provincie zoals verwoord in het Gebiedsplan Natuur en Landschap en in de nota Veluwe 2010 is erop gericht de natuurlijkheid van wilde hoefdieren op de Veluwe te vergroten. Daarom wordt de uitwisseling tussen de verschillende delen van de Veluwe verbeterd door te ontrasteren en faunavoorzieningen, zoals ecoducten, bij wegen aan te leggen. Tevens wordt het leefgebied vergroot door voormalige landbouwgronden aan het natuurgebied toe te voegen en om voor edelherten medegebruik van aanpalende landbouwgronden mogelijk te maken in de grote enclaves op de Veluwe en in de poorten.

Op termijn moet het leefgebied van de Veluwe met andere (potentiële) leefgebieden

Uitbreiding van leefgebieden is overigens alleen aan de orde als aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. Zo dient er draagvlak in de streek te zijn en zal er voor de agrariërs een goede schaderegeling moeten zijn. Hieraan wordt door de provincie gewerkt ten einde de komende jaren pilots in de Havikerpoort en de Soerensche Poort van start te laten gaan.

Het bovenstaande betekent niet alleen dat in de faunabeheerplannen ingespeeld moet worden op de vergroting van het leefgebied met een verhoging van de nagestreefde voorjaarsstanden. Er zal ook gewerkt moeten gaan worden met een differentiatie van de dichtheden per deelgebied. Aangezien poorten en robuuste verbindingzones gebieden zijn waar natuur met landbouw zijn verweven, betekent dit dat daar relatief lage dichtheden moeten worden nagestreefd. Vanwege het schadeaspect hebben GS er dan ook voor gekozen om alleen herten in deze gebieden toe te staan; zwijnen zijn niet welkom. Daar staat tegenover dat er op de Zuid-Veluwe zich waarschijnlijk mogelijkheden voordoen om naar hogere dichtheden te gaan zonder dat de schade en overlast toenemen. Daarmee kan tegemoet gekomen worden aan de wens van een grote natuurlijkheid. Om duidelijkheid te krijgen zullen er pilots gestart moeten worden, die goed gemonitord worden. Aanvullende maatregelen zoals het afwaarderen van wegen en het plaatsen van rasters kunnen in dat verband noodzakelijk zijn. Voor het edelhert loopt er op dit moment al een dergelijk experiment; voor het wild zwijn moet er nog een opgestart worden.

De zwijnenstand groeit de afgelopen jaren sterk, onder andere doordat in opeenvolgende jaren er een groot voedselaanbod is geweest. Dat heeft tot gevolg dat er grote inspanningen verricht moeten worden om het aantal dieren weer naar de gewenste voorjaarsstand terug te brengen. Ook al wordt er in het volgende faunabeheerplan gecorrigeerd voor een toename van voedselaanbod en de omvang van het leefgebied; in gebieden waar relatief lage dichtheden worden nagestreefd zullen forse inspanningen noodzakelijk blijven. De provincie heeft daarom de inzet van nachtkijkers mogelijk gemaakt, zodat er 's nachts efficiënter kan worden geschoten. Daarnaast is overeengekomen vanaf de aanvang van het afschotseizoen per 1 juli volop aan de slag te gaan. Dat heeft erin geresulteerd dat per 1 augustus 2008 reeds 40% van het afschot was gerealiseerd. Deze aanpak zal daarom de komende jaren worden voortgezet. Wel is het wenselijk dat in de toekomst ook een middel als de geluiddemper kan worden ingezet. Het vergroot de efficiëntie van het afschot en beperkt verstoring van fauna in de omgeving. De wet wapens en munitie maakt echter de inzet van dit middel nog niet mogelijk.

Niet alleen in Nederland, in heel Europa neemt de zwijnenstand toe. Dat betekent dat in de toekomst in de toenemende mate zwijnen vanuit Duitsland Gelderland zullen intrekken. Vooralsnog zien GS geen reden om het nulstandbeleid buiten de Veluwe los te laten. Er is echter een uitzondering. Op de stuwwal van Nijmegen ontwikkelt zich op dit moment een afzonderlijke zwijnenpopulatie. De eerste dieren zijn waarschijnlijk afkomstig vanuit Duitsland en mogelijk ook uit een voormalige wildbaan in dit gebied. In toenemende mate ondervinden de agrariërs in de omgeving van Groesbeek schade van deze zwijnen. Er zijn zelfs dieren in de in de bebouwde kom van Nijmegenesignaleerd. Om de overlast te beperken is een verhoogde afschotinspanning nodig en zullen aanvullende maatregelen,

zoals het plaatsen van rasters, genomen moeten worden. Aangezien de stuwwal van Nijmegen een aangesloten natuurgebied bevat- het gebied strekt zich uit tot in Limburg (St. Jansberg) en is onderdeel van de EHS- is het de vraag of het niet wenselijk is hier een tweede leefgebied aan te wijzen. Bovendien staat het gebied via de Sint Jansberg in Limburg reeds in verbinding met het Duitse Reichswald, dat reeds een bestaand leefgebied is. Alvorens over te gaan tot het instellen van een nieuw leefgebied zullen verschillende partijen geconsulteerd moeten worden.

Naast inheemse hoefdiersoorten komen er in Gelderland exoten als moeflon en muntjak voor. In tegenstelling tot de inheemse soorten zijn de exoten niet wettelijk beschermd. De eerste soort is in het verleden in Nederland met name op landgoederen uitgezet. Op de Veluwe komt hij op 3 plekken voor en wordt daar vooral ingezet om heideterreinen open te houden. De stand van deze soort wordt door de terreinbeheerder gereguleerd. De tweede soort is een aantal malen waargenomen op de Veluwe en in de Achterhoek. Uit Engeland is bekend dat het muntjak bij niet ingrijpen zich snel kan vermenigvuldigen en dan een concurrent voor het ree vormt. Vandaar dat voor deze soort in Gelderland een nulstand wordt nagestreefd. In de beleidsnota van 2002 is aan beide soorten weinig aandacht besteed, omdat op dat moment er nog vanuit werd gegaan dat jagers die gerechtigd zijn met een geweer in het veld te zijn, tegelijkertijd ook de regulatie van de moeflon dan wel de bestrijding van het blafhert ter hand konden nemen. Onlangs is echter duidelijk geworden dat voor de inzet van het geweer toch een aanwijzing ex art. 67 van de provincie nodig. Aangezien voor beide soorten een planmatige aanpak wordt voorgestaan is het wenselijk dat beide soorten voortaan ook in het faunabeheerplan worden opgenomen. Op deze wijze kan een aanwijzing ook goed worden onderbouwd.

Advies

In het faunabeheerplan voor de Veluwe zal ingespeeld moeten worden op de uitbreiding van het leefgebied van de inheems wilde hoefdiersoorten. Daarnaast zal er verder gedifferentieerd moet worden naar deelgebied omdat in verweven gebieden (poorten en in de toekomst ook de robuuste verbindingen) naar relatief lage dichtheden wordt gestreefd en in delen van de Zuid-Veluwe naar relatief hoge dichtheden. Voor dit laatste zullen experimenten moeten worden opgestart, die nog tijdens de looptijd van het nieuwe beheerplan worden geëvalueerd. Voor edelhert loopt al een dergelijk experiment. Voor wild zwijn moet deze nog opgestart worden. Inzet van de nachtkijker en een vroegtijdige aanvang van het afschot hebben resultaat bij het beperken van de zwijnenstand en zullen ook in de toekomst nodig blijven. De inzet van de geluiddemper is ook gewenst; daarvoor is echter een wetswijziging noodzakelijk.

Het Rijk van Nijmegen vormt een potentieel nieuw leefgebied voor het wilde zwijn. De FBE Rivierenland zou gevraagd kunnen worden GS hierover te adviseren na consultatie van belanghebbende partijen in de streek. Indien het advies positief is en ook het Faunafonds kan zich hierin vinden dan kan GS besluiten tot uitbreiding van het leefgebied. Het faunabeheerplan voor het Rivierengebied zal hierop dan moeten worden aangepast en er zullen aanvullende maatregelen getroffen moeten worden.

Aangezien recent is gebleken dat voor afschot van exoten een aanwijzing van de provincie noodzakelijk is, is het gewenst dat ook de moeflon en het muntjak in het faunabeheer worden opgenomen. Op deze wijze kan een onderbouwde aanwijzing afgegeven worden. De regeling "beheer en schadebestrijding" van LNV dient hiervoor nog te worden aangepast.

Vos

De vos is een algemeen voorkomende soort, die zijn leefgebied afgelopen decennia flink heeft uitgebreid. Zo komt de soort tegenwoordig ook in het Rivierengebied voor. De soort kan schade doen in de landbouw, met name door predatie op pluimvee en overlast veroorzaken in de bebouwde omgeving, met name door predatie op huisdieren. Daarnaast kan de vos ook een bedreiging vormen voor de inheemse fauna, met voor weidevogels, waar vanwege andere oorzaken de stand reeds bedreigd wordt.

In de beleidnota van 2002 is daarom aangegeven dat de provincie in dergelijke gevallen bereid is een ontheffing voor afschot te verlenen mits de nodige voorzorgmaatregelen zijn getroffen. Uiteindelijk heeft dit zich dit, mede naar aanleiding van jurisprudentie, als volgt vertaald in de faunabeheerplannen. In de door de provincie aangegeven belangrijke weidevogelgebieden, inclusief een zone hieromheen van 1 km breed, en in een cirkel van 1 km rond Freilandbedrijven kan afschot van vossen plaatsvinden. Daarbij kan tevens de lichtbak gebruikt worden om 's nachts te kunnen schieten. Ten einde de verstoring in de weidevogelgebieden te beperken is de bestrijding van vossen daar beperkt tot een periode vlak voor de broedtijd. Tevens is met het oog op het zoogperiode van vossenjongen een schoontijd in acht genomen, waarin geen afschot kan plaatsvinden. Dit beleid is echter door de rijksoverheid doorkruist, doordat de Minister van LNV op 1 april 2006 de vos op de landelijke vrijstelling plaatste. Daardoor kan nu overal in het land –mits de grondgebruikers instemt– afschot van vossen plaatsvinden. Wat resteert van de provinciale ontheffingen, die op basis van faunabeheerplannen zijn verleend, is het gebruik van de lichtbak, waarbij rekening gehouden moet worden met een schoontijd.

De vraag is nu of het zinvol is deze mogelijkheid (inclusief de schoontijd restrictie) in de nieuwe beheerplannen overleefd te houden nu er zulke ruime bestrijdingsmogelijkheden zijn. Bovendien is uit het landelijke predatieonderzoek uit 2006 naar voren gekomen dat het effect van de vos op het broedsucces van de weidevogels beperkt is – er is een heel scala van predatoren – en van locatie tot locatie kan verschillen. Het belang van weidevogels staat voor de provincie Gelderland echter buiten kijf. In die gebieden waar vossenpredatie een factor van belang is, lijkt het daarom nog steeds raadzaam om extra mogelijkheden voor afschot te bieden, zodat de vossenstand voor de broedperiode kan worden teruggedrongen. Bij de Freilandbedrijven is het echter niet aan te tonen dat het gebruik van de lichtbak noodzakelijk is als aanvulling op de reeds bestaande vrijstelling. Voortzetting van de ontheffing is op dit punt niet zinvol. Dat geldt ook voor de schoontijd. In de landelijke vrijstelling wordt daar geen rekening meegehouden. Het is daardoor niet zinvol om het gebruik van de lichtbak aan deze restrictie te blijven binden.

Advies

Het advies luidt om bovenop de landelijke vrijstelling het gebruik van de lichtbak in en om belangrijke weidevogelgebieden te blijven toestaan in de periode vlak voor de broedtijd. In het faunabeheerplan dient wel onderbouwd te worden, dat vossenpredatie in het betreffende gebied een factor van belang is, dat wil zeggen meer dan 30% van de nesten door deze soort gepredeerd worden. Daar staat tegenover dat de schoontijd kan worden afgeschaft.

Marterachtigen

Er zijn twee marterachtigen in Gelderland die schade en/of overlast kunnen veroorzaken: de das en de steenmarter.

De das veroorzaakt in beperkte mate schade in de landbouw, met name in de maïsteelt. De getaxeerde schade varieert van jaar tot jaar, zodat van een tendens geen sprake is (min. in 2002: € 5.615; max. in 2005: € 18.298). Door hun graafactiviteiten veroorzaken ze incidenteel ook overlast in tuinen en schade aan dijklichamen. Afgelopen periode is dat echter slechts een keer voorgekomen. De soort heeft zich sinds de naoorlogse achteruitgang weer enigszins hersteld. Daardoor is hij inmiddels niet meer bedreigd en van de rode lijst zoogdieren afgevoerd. Grote delen van het oorspronkelijk leefgebied zijn nog niet geheercoloniseerd. De soort blijft daarom aandacht behoeven, met name door het verbinden van natuurgebieden en het oplossen van knelpunten met de infrastructuur, waardoor het aantal verkeersslachtoffers afneemt. De soort is dan ook doelsoort van een aantal verbindingzones. In de beleidsnota is aangegeven dat er geen ontheffingen voor schadebestrijding voor deze soort worden afgegeven. Bij eventuele landbouwschade wordt een financiële tegemoetkoming verleend door het Faunafonds. Daarnaast kan het fonds ook gedoogovereenkomsten met agrariërs afsluiten ten einde het draagvlak voor deze soort te vergroten. Dat blijkt van groot belang bij locaties met dassenburchten of waar dassentunnels moeten worden

aangelegd. Gezien de status van de das is het gewenst het huidige faunabeleid voor te zetten. De gedoogovereenkomsten vormen daarbij een speciaal aandachtspunt. Gelet op het belang van draagvlak bij de agrariërs en de mogelijke decentralisatie van het Faunafonds is het van het groot belang dat het ook in de toekomst mogelijk blijft een dergelijke overeenkomst af te kunnen sluiten. Inpassing in het agrarisch natuurbeheer als groen blauwe dienst zou een goed alternatief zijn.

De steenmarter is eveneens een soort die weer in de lift zit. Het afgelopen decennium zijn de aantallen met name toegenomen in de Achterhoek en het Rijk van Nijmegen. Inmiddels zijn er ook meldingen bekend aan de westkant van de IJssel. Daarbij wordt de bebouwde omgeving niet geschuwd, waardoor de soort plaatselijk voor overlast kan zorgen. Daarbij moet met name aan lawaai- en stankoverlast worden gedacht en aan het beschadigen van gebouwen en voorwerpen. Vooral het aanvreten van de elektrische bekabeling van auto's is een bron van ergernis. De provincie heeft een bevoegdheid om steenmarters i.v.m. schade en overlast aan te pakken. Het beleid van de provincie is erop gericht om door goede voorlichting over mogelijke maatregelen de overlast zoveel mogelijk te beperken. Daartoe is een klachtafhandelingsproject gesubsidieerd van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland, waarbij geschoolde vrijwilligers worden ingezet. De scholing van ambtenaren en vrijwilligers heeft in opdracht van het Ministerie van LNV plaatsgevonden. Dit project zal in een nader te bepalen jaar worden geëvalueerd. Aandachtspunt is de verspreiding van de steenmarter ten westen van de IJssel en de relatieve onbekendheid van gemeenten met deze soort en bijbehorende klachten. Ontheffing voor wegvangen worden bij hoge uitzondering gegeven: steenmarters keren terug of komen om in het verkeer. Ontheffing voor doden worden niet afgegeven.

Advies

Het advies is om het beleid ten aanzien van das en steenmarter niet te wijzigen. De mogelijkheid voor het afsluiten van dassengedoogovereenkomsten is een punt van aandacht. Als de mogelijkheden om dit via het Faunafonds te regelen komt te vervallen moet er een alternatief gezocht worden bij de subsidiemogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer en groen-blauwe diensten. De voorlichting over preventie van steenmarteroverlast is een ander punt van aandacht. De gemeenten ten westen van de IJssel vragen gezien de toegenomen verspreiding van de soort een sterker accent. Het voorlichtingsproject van Landschapsbeheer Gelderland zal eind 2008 worden geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie kan de voorlichting verder worden geoptimaliseerd.

Knaagdieren

Het gaat hier enerzijds om inheemse soorten als bever en woelrat en anderzijds om exoten als muskusrat en beverrat.

De bever is een soort die uit ons land was verdwenen, maar in 1994 weer is geïntroduceerd in de Gelderse Poort. Daar neemt hij langzaam in aantal toe. Inmiddels hebben zich ook enkele vestigingen buiten dit gebied hebben voorgedaan, met name langs de rivieren tot over de grens in Kreis Kleve. Vrees voor landbouwschade bleek ongegrond. Sinds de uitzetting hebben zeer incidenteel schadegevallen en van een beperkte omvang voorgedaan. In totaal is er in de periode 2002-2005 slechts € 1.434 aan schade tegemoetkomingen door het Faunafonds toegekend. Ervaringen elders in Europa leren dat omvangrijke schade in de landbouw ook niet in de lijn van de verwachting ligt. Dan moeten gebieden met grote beverdichtheden direct grenzen aan gebieden met veel groente of fruitteelt. In de afgelopen periode heeft tweemaal een bever zich gevestigd in een dijklichaam. Het dier groef daarbij een hol van een beverrat uit. Voordat dit een groot risico zou worden is het dier gevangen en de dijk weer hersteld. Gelet op het feit dat het hier gaat om een vorm van schadebestrijding die onder de bevoegdheid van artikel 68 valt is het zinvol in de toekomst een dergelijke ingreep juist in dat kader vergunningplichtig te stellen.

De woelrat is een algemeen voorkomende zoogdiersoort. Woelratten kunnen schade doen aan landbouwgewassen en fruitbomen, doordat zij de wortels aantasten. Van omvangrijke schade was tot 2005 geen sprake. In dat jaar werd er grote schade door woelrat geconstateerd in boomgaarden en boomteeltbedrijven in de Betuwe (€ 218.278). Doordat ook elders in Nederland vergelijkbare gevallen optraden- er werd zelfs gesproken van een woelrattenplaag- heeft de Minister van LNV in 2006 de soort op de lijst van schadesoorten geplaatst, waarvoor de provincies een vrijstelling kunnen geven. GS hebben daarop direct de provinciale verordening aangepast. Inmiddels is echter duidelijk geworden dat van de verschillende bestrijdingsmiddelen die genoemd worden het gebruik van gif voor deze soort wettelijk niet is toegestaan. De verordening moet hierop aangepast worden. Onduidelijk is of de soort ook in de toekomst grote schade blijft veroorzaken. De aantallen fluctueren regelmatig. Er is een monitoring opgezet om voor hoge aantallen te waarschuwen.

De muskusrat en beverrat zijn exoten en genieten derhalve geen bescherming van de Flora- en faunawet. Ten einde de bestrijding van deze soorten te vergemakkelijken is voor deze soorten wel een aanwijzing ex art. 67 aan de muskusrattenbestrijders van de waterschappen gegeven. Daarbij zijn bepalingen opgenomen die er voor moeten zorgen dat het risico van bijvangst van de wel beschermde bever (en andere soorten) wordt beperkt. De bestrijding van deze soorten is onlangs geëvalueerd in IPO-verband. De uitkomsten van deze evaluatie geven geen aanleiding het faunabeleid op dit punt te wijzigen.

Advies

Het beleid ten aanzien van de bever, woelrat, muskusrat en beverrat behoeft geen wijziging. Wel moet de provinciale vrijstellingsverordening voor de woelrat worden aangepast door gif als geoorloofd bestrijdingsmiddel te schrappen en zal het verstoren van bevers in het kader van dijkherstel ontheffingsplichtig gesteld worden in het kader van artikel 68 van de Flora- en faunawet.

Jacht, beheer en schadebestrijding in Natura2000-gebieden

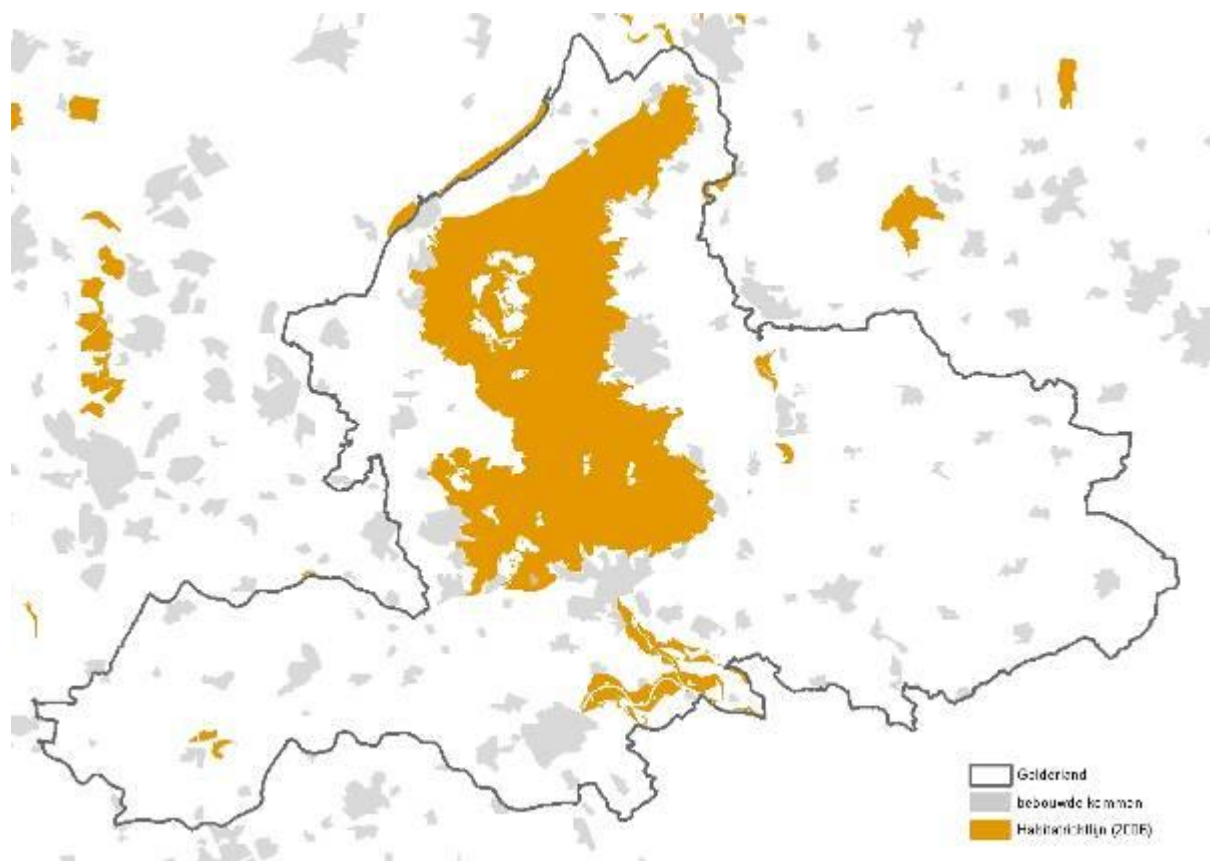
Vanaf de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet in 2002 is bij ontheffingverlening voor beheer en schadebestrijding rekening gehouden met mogelijke aantasting van natuurwaarden in de speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Indien dit speelden zijn er voorwaarden opgenomen om de mogelijke effecten te voorkomen. Soms zijn aanvragen geweigerd. Ook bij het opstellen van de faunabeheerplannen is per soort gekeken naar mogelijke effecten op de aanwezige natuurwaarden.

Na 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet in werking getreden. Voor activiteiten die de instandhoudingsdoelen kunnen schaden dient men nu ook een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet aan te vragen met daarbij een effectenstudie. Dit heeft ertoe geleid dat er in 2006 geen ontheffing verleend kon worden voor het doden van hazen, omdat er geen effectenstudie beschikbaar was. Momenteel wordt gewerkt aan een provinciebrede effectenstudie. Deze effectenstudie zal de basis vormen voor de ontheffingverlening, de nieuwe faunabeheerplannen en voor de Natura2000-beheerplannen.

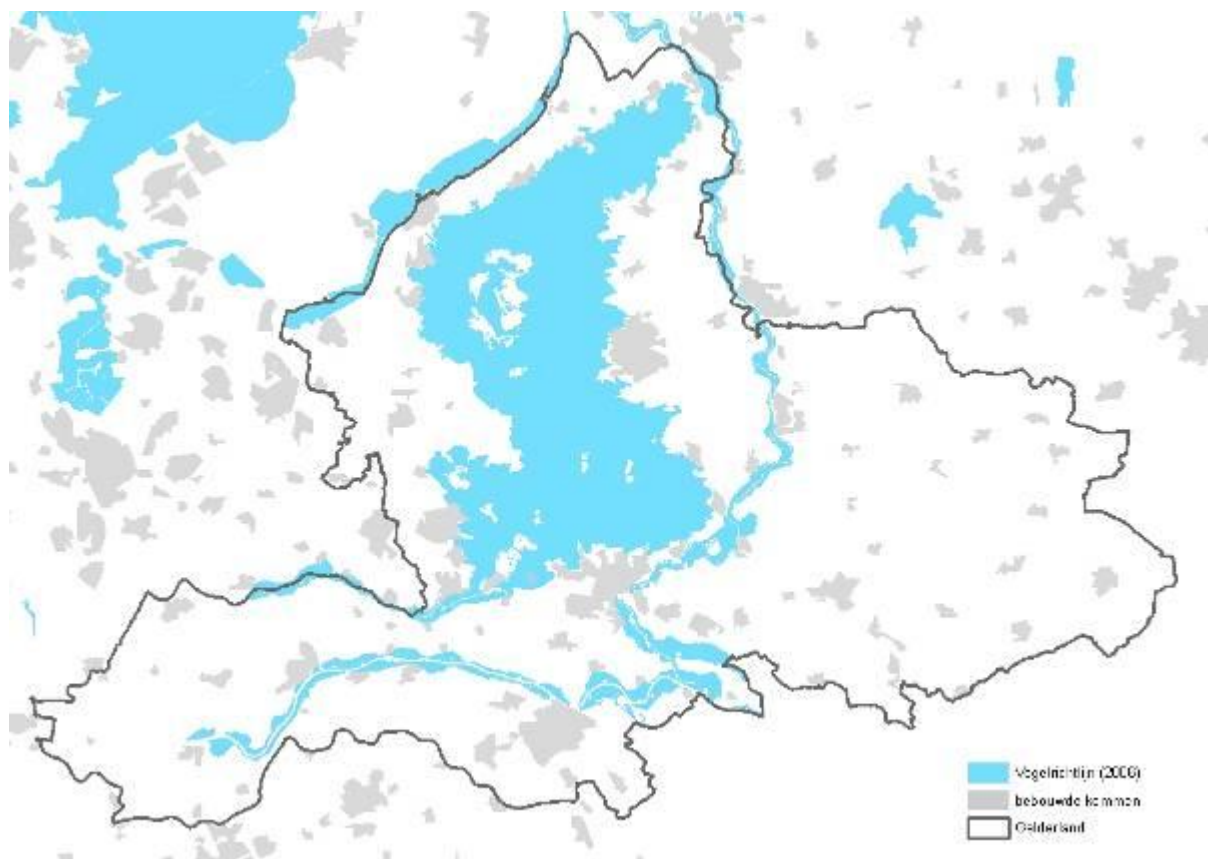
- - - - -

Bijlage 4 Natura2000 gebieden in Gelderland

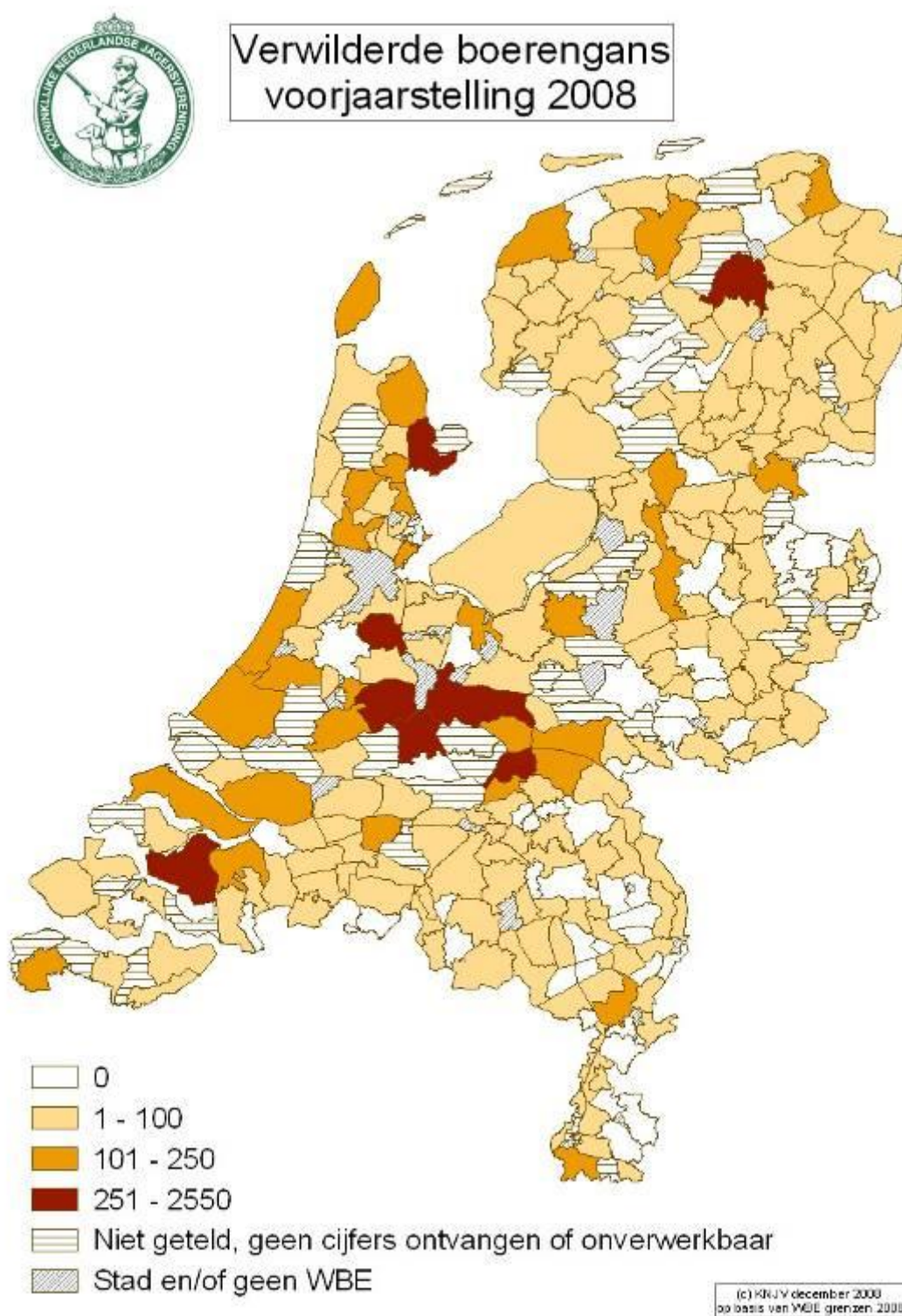
Habitatrichtlijngebieden

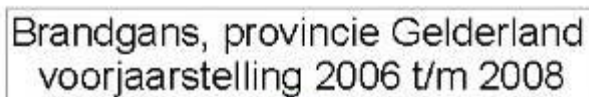

Vogelrichtlijngebieden

Bijlage 5 Tellingen WBE Databank

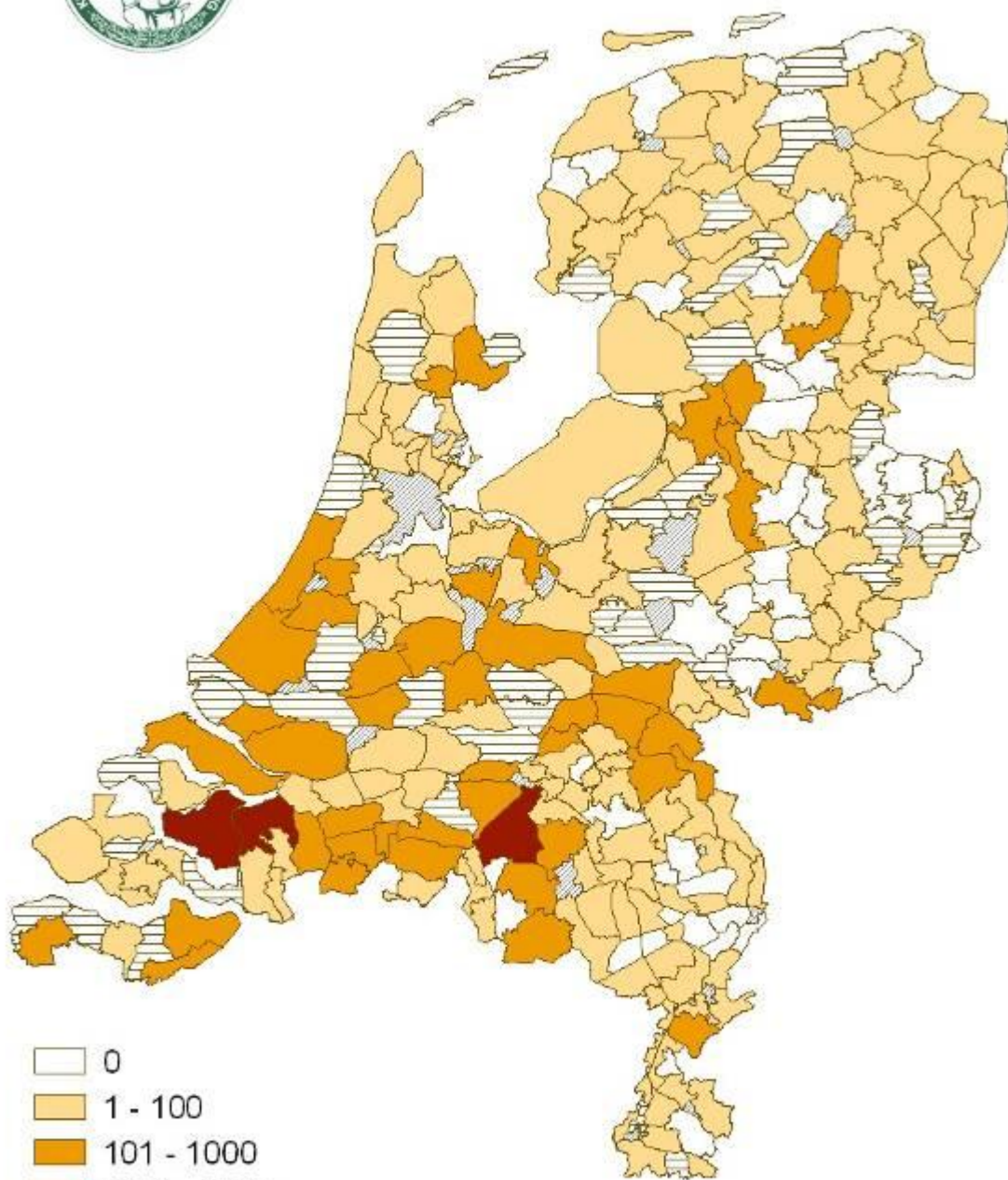

nummer	inhal room	broedjaar 2016	niet broedjaar 2016	inhal 2016	broedjaar 2017	niet broedjaar 2017	inhal 2017	broedjaar 2018	niet broedjaar 2018	inhal 2018
0034	Deventer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0035	Veldt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0032	Zaaiem Doornroos	0	6	6	0	0	0	0	1	1
0044	De Veldt	0	7	7	0	5	5	0	0	0
0032	Over Doorn Doel	0	0	0	0	6	6	0	2	2
0035	Enkel en enkel inkel	-	-	-	-	-	-	15	30	45
0027	Lumen en ommekeer	0	0	0	-	-	-	-	-	-
0035	Zuid Veldt Veldt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0035	Adel en o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0037	Groot Kuren	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0034	Groot Kuren Groot	-	-	-	0	0	0	0	0	0
0115	Reken en ommekeer	2	0	4	0	0	17	0	1	1
0036	Lumen en ommekeer o.	0	0	0	0	0	0	0	4	4
0032	Rijnvelden	-	-	-	1	0	10	0	15	21
0032	Nijmegen en ommekeer	20	20	160	0	0	232	0	220	240
0036	De Veldt Veldt	0	0	105	-	-	-	250	-	225
0034	Rijnvelden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0032	De Doornvelden	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0035	Uit de Dijk	0	0	0	0	0	10	0	0	0
0036	Lothar en o.	0	-	0	0	0	0	0	1	1
0032	Uit de Dijk	0	0	17	0	0	0	0	40	43
0032	Buizen en ommekeer	-	-	-	0	11	11	0	11	11
0037	Reken en ommekeer	6	20	32	0	1	1	0	201	201
0032	Enkel en ommekeer	4	0	11	7	10	24	40	27	133
0031	Standaard en o.	0	5	5	0	1	1	0	0	0
0042	De Veldt Veldt	30	127	193	-	-	-	-	-	-
0032	Standaard Veldt	0	7	7	0	0	0	0	6	6
0032	Uit de Dijk en ommekeer	2	1	5	0	0	8	0	0	6
0036	Reken en ommekeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0036	Groot	-	-	-	-	-	-	-	0	0
0037	De Dijk, de Dijk	0	0	0	0	0	3	0	0	3
0031	De Veldt Veldt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0032	Zuid Veldt Veldt, Leegveld Veldt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0032	Hunten en ommekeer	-	-	-	0	0	0	0	0	0
0035	Uit de Dijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0035	Veldt en o.	0	0	36	0	0	22	0	26	48
0037	De Veldt Veldt	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0032	Reken en ommekeer	-	-	-	10	0	20	21	105	122
0036	De Veldt	0	11	0	7	3	7	-	-	-
0032	Uit de Dijk en ommekeer	0	0	0	0	0	0	0	0	-
0032	Enkel en ommekeer	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0035	Reken en ommekeer	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0032	Zuid Veldt Veldt, Leegveld Veldt	-	-	-	-	-	-	0	0	0
0032	Veldt en ommekeer	-	-	-	-	-	-	0	0	0
0032	St. Gertrudis en ommekeer	0	24	24	0	0	0	2	44	48
0037	Uit de Dijk en ommekeer	11	46	101	15	20	110	3	25	35
Totaal		88	433	746	30	135	267	93	1083	1089

(c) NUV maat 2009 op basis van WEE grenzen januari 2008

Canadese gans voorjaarstelling 2008

- 0
- 1 - 100
- 101 - 1000
- 1001 - 3500
- Niet geteld, geen cijfers ontvangen of onverwerkbaar
- Stad en/of geen WBE

(c) KNJV december 2008
op basis van WBE grenzen 2008

Grauwe gans, provincie Gelderland voorjaarstelling 2006 t/m 2008

Totaal grauwe ganzen

Stad en/of geen WEE

WEE nr	WEE naam	broedparen 2006	HE broedvogels 2006	totaal 2006	broedparen 2007	HE broedvogels 2007	totaal 2007	broedparen 2008	HE broedvogels 2008	totaal 2008
0034	Beekmeer	0	0	0	2	4	6	0	0	0
0036	Uithoorn	0	0	0	1	10	10	0	2	2
0042	Zakken/Dordrecht	2	41	43	2	67	69	27	0	27
0044	De Veld	20	12	32	20	100	120	0	20	20
0062	Over Dijkse Coat	0	0	0	0	2227	2227	0	140	140
0066	Heide en Veld Veld	-	-	-	-	-	-	200	200	200
0077	Lunenburg en omgeving	0	0	0	-	-	-	-	-	-
0078	Zuid-Veld/Veld	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0083	Adelphi c.o.	0	0	2	0	0	0	0	0	0
0087	Overdijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0094	Landingen Heide	-	-	-	0	0	0	0	0	0
0106	Heide en omgeving	2	24	26	0	0	0	0	0	0
0108	Uithoorn de Dijkse c.o.	0	8	8	18	0	18	0	0	0
0110	Hilversum	-	-	-	100	200	300	0	0	0
0116	Heide en omgeving	10	10	20	0	0	0	21	0	21
0118	Tilburg en Veld	0	0	1408	-	-	-	0	0	0
0119	Heide	0	0	11	0	0	0	0	0	0
0120	De Dijkse Coat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0121	Uithoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0122	Uithoorn c.o.	-	-	-	25	4	29	4	0	4
0123	Uithoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0124	Uithoorn en omgeving	-	-	-	0	254	254	0	0	0
0127	Heide Heide	202	89	1291	194	109	1283	292	192	1484
0128	Uithoorn Heide	616	1118	2165	800	2094	4194	692	1412	4596
0129	Steenbergen c.o.	1	14	15	26	142	168	0	0	0
0132	Tilburg en Veld	100	0	100	0	0	0	0	0	0
0133	Overdijk en Veld/Veld	20	404	424	0	0	0	0	0	0
0139	Overdijk de Dijk en Veld/Veld	60	60	120	0	0	0	0	0	0
0140	Hilversum c.o. en omgeving	0	10	10	0	0	0	0	0	0
0146	Overdijk	-	-	-	-	-	-	0	0	0
0147	De Dijkse Coat	0	0	0	10	10	20	0	0	0
0151	De Veld Coat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0159	Zuid-Veld/Veld, Lodijk/Veld/V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0162	Hilversum Heide	-	-	-	0	0	0	0	0	0
0165	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0170	Veld/Veld c.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0177	De Dijkse Coat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0178	Hilversum/Veld/Veld	-	-	-	0	0	0	0	0	0
0179	De Dijkse Coat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0183	De Dijkse Coat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0184	Overdijk/Veld/Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0186	Hilversum Heide	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0189	Hilversum Heide	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0190	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0191	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0192	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0193	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0194	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0195	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0196	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0197	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0198	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0199	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0200	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0201	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0202	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0203	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0204	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0205	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0206	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0207	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0208	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0209	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0210	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0211	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0212	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0213	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0214	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0215	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0216	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0217	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0218	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0219	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0220	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0221	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0222	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0223	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0224	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0225	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0226	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0227	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0228	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0229	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0230	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0231	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0232	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0233	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0234	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0235	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0236	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0237	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0238	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0239	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0240	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0241	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0242	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0243	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0244	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0245	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0246	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0247	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0248	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0249	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0250	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0251	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0252	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0253	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0254	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0255	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0256	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0257	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0258	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0259	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0260	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0261	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0262	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0263	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0264	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0265	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0266	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0267	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0268	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0269	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0270	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0271	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0272	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0273	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0274	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0275	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0276	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0277	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0278	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0279	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0280	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0281	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0282	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0283	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0284	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0285	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0286	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0287	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0288	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0289	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0290	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0291	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0292	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0293	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0294	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0295	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0296	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0297	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0298	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0299	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0300	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0301	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0302	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0303	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0304	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0305	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0306	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0307	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0308	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0309	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0310	Uithoorn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0311	Uithoorn	-	-	-	-</					

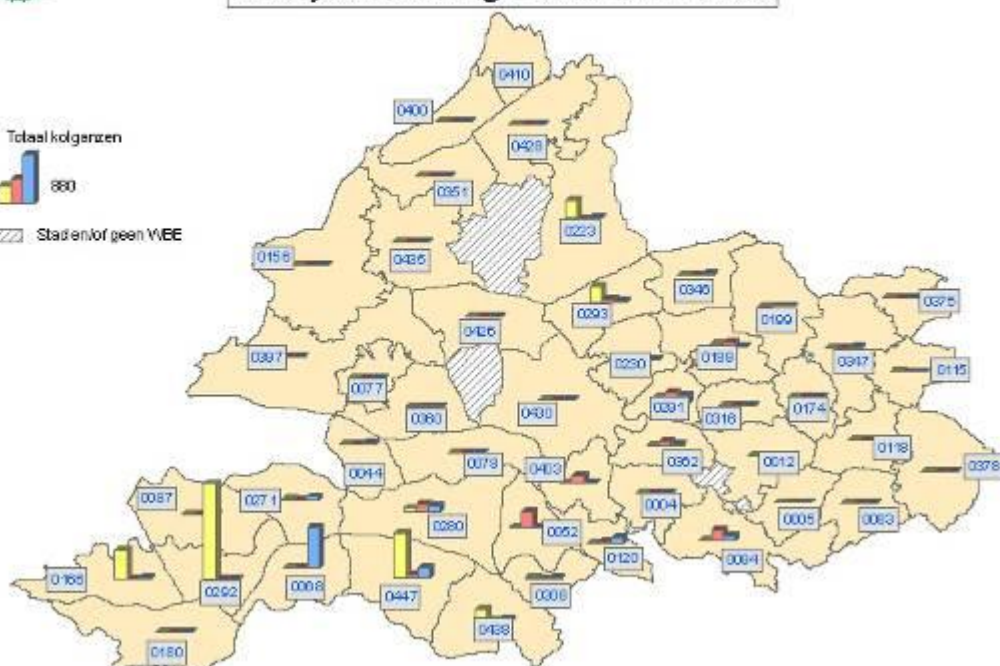

Kolgans, provincie Gelderland voorjaarsstelling 2006 t/m 2008

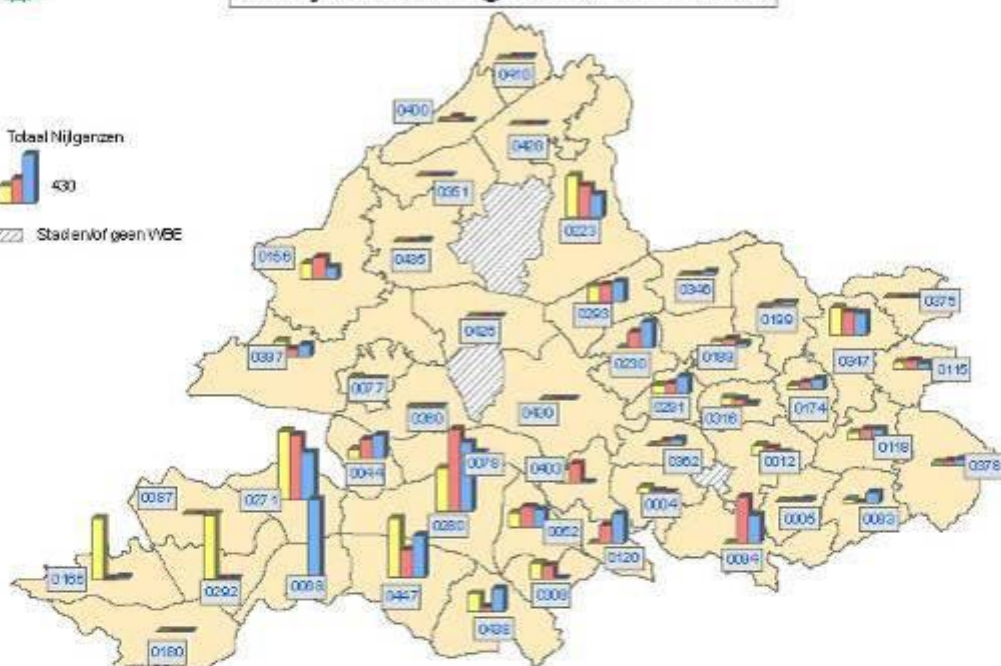
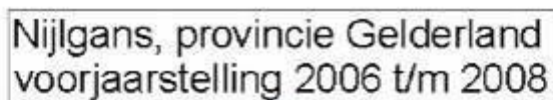
Totaal kolgansen

Stad en/of geen WBE

WBE nr	WBE naam	broedparen 2006	niet broedvogels 2006	total 2006	broedparen 2007	niet broedvogels 2007	total 2007	broedparen 2008	niet broedvogels 2008	total 2008
0034	Beuninger	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0036	Valken	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0042	Zakken/Groenham	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0044	De Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0052	Oude Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0055	Meer en Veld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0077	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0079	Zuid Veld (Veld)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0080	Witten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0087	Oude Boven	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0088	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0094	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0096	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0100	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0101	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0102	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0104	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0106	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0108	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0109	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0110	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0111	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0112	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0113	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0114	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0115	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0116	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0117	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0118	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0119	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0120	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0121	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0122	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0123	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0124	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0125	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0126	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0127	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0128	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0129	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0130	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0131	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0132	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0133	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0134	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0135	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0136	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0137	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0138	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0139	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0140	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0141	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0142	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0143	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0144	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0145	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0146	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0147	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0148	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0149	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0150	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0151	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0152	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0153	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0154	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0155	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0156	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0157	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0158	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0159	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0160	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0161	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0162	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0163	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0164	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0165	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0166	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0167	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0168	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0169	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0170	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0171	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0172	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0173	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0174	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0175	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0176	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0177	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0178	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0179	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0180	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0181	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0182	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0183	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0184	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0185	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0186	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0187	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0188	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0189	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0190	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0191	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0192	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0193	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0194	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0195	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0196	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0197	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0198	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0199	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0200	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0201	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0202	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0203	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0204	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0205	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0206	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0207	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0208	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0209	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0210	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0211	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0212	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0213	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0214	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0215	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0216	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0217	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0218	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0219	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0220	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0221	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0222	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0223	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0224	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0225	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0226	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0227	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0228	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0229	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0230	Wentingen Hout	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0231	Reken en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0232	Lutten en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0233	Rijnsdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0234	Nieuw en omstreken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0235	Tidaveld Veld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0236	Ruine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0237	De Sommevelder	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0238	De Boven Oude	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0239	Lutten s.o.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0240	Wentingen Hout	0								

(c) KNUV maart 2000 op basis van WBE grenzen januari 2008

Zwarte kraai, provincie Gelderland voorjaarsstelling 2006 t/m 2008

WBE nr	WBE naam	2006	2007	2008
0004	Bevermeer	800	84	86
0005	Wisch	158	254	244
0012	Zelhem Doetinchem	1121	753	429
0044	De Vallei	574	346	490
0052	Over Betuwe Oost	468	612	463
0066	Maas en Waal West	-	-	855
0077	Lunteren en omstreken	666	-	-
0078	Zuid Veluwe (West)	-	-	-
0083	Aalten e.o.	1002	539	767
0087	Groot-Buren	-	-	-
0094	Gendringen-Bergh	-	1470	764
0115	Rekken en omstreken	724	861	576
0118	Lichtenvoorde-Groenlo e.o.	696	1176	909
0120	Rijnwaarden	-	164	408
0156	Nijkerk en omgeving	834	885	795
0166	Tielerswaard West	1308	-	1031
0174	Ruurlo	477	556	530
0180	De Bommelerwaard	-	-	-
0189	IJssel Oost	912	696	316
0199	Lochem e.o.	-	111	99
0223	IJsselvallei	974	688	700
0230	Brummen en omstreken	-	410	444
0271	Neder Betuwe	622	380	452
0280	Midden Betuwe	892	941	798
0291	Steenderen e.o.	340	306	315
0292	Tielerswaard Oost	419	-	-
0293	Stroomgebied Voorsterbeek	824	639	887
0308	Circul van de Ooij en Millingen	615	432	456
0316	Hengelo (Gid) en omstreken	512	307	291
0346	Gorsel	-	-	142
0347	De Berkelstreek	1817	1102	1019
0351	De Vale Ouwe	-	-	-
0360	Zuid West Veluwe, Leefgebied VI	-	-	-
0362	Hummelo Keppel	-	228	252
0375	't Achterveld	-	-	-
0378	Winterswijk e.o.	1100	942	1298
0397	De Schaffelaar	1968	672	1139
0400	Noord West Veluwerand	-	164	410
0403	De Liemers	771	737	-
0410	Oldebroek/Oosterwolde	173	135	138
0426	Midden-Veluwe	-	-	-
0428	Noord Oost Veluwe	-	-	-
0430	Zuid Oost Veluwe, Leefgebied VII	-	-	25
0435	Veluwe Noord West	-	-	23
0438	Nijmegen e.o.	1225	213	1290
0447	Wijchen en Waal	1100	448	709
Totaal		23092	17251	19550

980

Stad en/of geen WBE

(c) KINJV februari 2009
op basis van WBE grenzen januari 2008